

Tuemme ja teemme

Sisällys

Suomen Kulttuurirahasto ja sen maakuntarahastot

Suomen Kulttuurirahasto syntyy 4

Kielikysymys ja ylioppilasmaailman aatteet.....4

Kulttuurirahaston toimintamalli muuttuu 7

Varsinais-Suomen oma rahasto..... 10

Maakunnan ikioma? 10

Suurkeräys vauhdittajaksi..... 12

Varsinais-Suomen Kulttuurirahasto

Rahasto alkuun..... 14

Hieno suoritus suurkeräyksessä 14

Ensimmäiset nimikkorahastot 16

Rahasto hakee paikkansa 22

Toimintamuodot vakiintuvat..... 22

Nimikkorahastoja karttuu..... 24

Maakunnallisuus vahvistuu..... 28

Vuosijuhlat muuallekin maakuntaan..... 28

Talous notkossa..... 32

Linjan tarkistuksia..... 34

Miljoonalahjoitukset
lisäävät toimintamahdollisuuksia 36

Lääketieteen rahastoksiko? 38

Uudistuva Kulttuurirahasto 42

Suhde keskusrahastoon jälleen puntarissa 42

Apurahanjakajasta kulttuuritoimijaksi 45

Linjan etsintää 2000-luvulla 47

Uusimpia kulttuuritoimia 48

Kohti tulevaa..... 53

Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston
nimikkorahastot vuonna 2011 54

Rahaston hallinto 56

Seela Sella:
Opintomatka antoi
uskon teatteriin..... 20

Klarinettkurssista
kaupungin kulttuuri-
tavaramerkiksi..... 33

Leena Lander:
Apuraha kannustaa 35

Outi Sareila:
Apuhallalla jatkoa
tutkijanuralle..... 38

Maanviljelijä-
sisarusten säästöt
suurlahjoitukseksi..... 39

Teijon kirkko 41

Soittimia
maakuntaan..... 43

Eeri Hyrkkö:
Maakunnallisuus ja
lahjoittajien tahto
ohjenuorana 49

Suomen sydän 50

Teksti: Kari Alifrosti

Ulkoasu: Kati Kivelä/TS-Mainos

Painopaikka: Hansaprint Oy, Vantaa 2012

Julkaisija: Suomen Kulttuurirahaston Varsinais-Suomen rahasto 2012, PL 4, 20521 Turku

Kiitokset Turun Sanomien arkisto

Suomen Kulttuurirahasto syntyy

Kielikysymys ja ylioppilasmaailman aatteet

USEIMMAT ihmisten kiukunpurkaukset laantuvat isompia jälkiä jättämättä, onneksi. Jotkin taas saavat alkuun tapah- tumasarjan, jolla voi olla suuria vaikutuk- sia. Jälkimmäisiin kuuluu ylioppilas Lauri Hakulisen ryntääminen alkuvuonna 1937 suutuspäissään Helsingin Mikonkadul- la olleeseen Nissenin kahvilaan, joka oli ylioppilaiden suosima keskustelu- ja ta- paamispaikka. Vähää ennen Hakulinen oli sattunut seläilemaan Svenska kulturfonden -säätiön tilinpäätöstä. Hän oli tuhtunut ruotsinkielistä kulttuuria tukevan säätiön rikkaudesta.

Sikseen kenties olisi Hakulisenkin puuskahdus jäänyt, ellei kuulijaksi olisi sattunut Ilmari Turja, joka toimitti Suomen Kuva- lehteä. Niin ikään sattumalta paikalle osunut maisteri Lauri Pun- tila värvättiin samoin tein kirjoittamaan asiasta artikkeli Suomen Kuvalehteen. Seikkaperäisessä, joskin poleemisessa artikkelissa tuotiin näyttävästi esiin se, että jokaista ruotsinkielistä kohti oli kulttuurirahoja 20-kertainen määrä suomenkieliseen verrattuna.¹

Artikkeli vaati suomalaisen kulttuurirahaston perustamis- ta. Näin keskustelu oli jo muuttunut toiminnaksi. Suomen Kuva- lehden toimituksen piiri muodosti ensimmäisen tukiryhmän, joka kannusti Puntilaa viemään suomalaisen rahaston asiaa eteen päin. Vielä lehden ollessa painossa järjestettiin valmisteleva kokous, jo- hon kutsuttiin muun muassa Suomalaisuuden Liiton johtoa.

Kuten usein historiassa, näennäisesti sattumanvarainen tapahtuma alkuunsaattaa isomman ohjelman. Se kasvaa, kunhan ajan virtaukset sitä kannattelevat. Alkuun vahvasti kieliasiaan pohjautuva suomalaisen kulttuurirahaston asia oli sellainen.

Vuosisataisen valtioyhteyden perintönä Suomen johtavat piirit sekä talouden että kulttuurin aloilla olivat vielä itsenäisty- neessä Suomessakin voittopuolisesti ruotsinkielisiä. Ruotsinkie- lisillä tieteen- ja taiteentekijöillä oli moninkertaisesti taloudelli-

Kulttuurirahaston
peruspääoma
saatiin
kaksivaiheisella
keräyksellä.

sia tukimahdollisuuksia suomenkielisiin verrattuna, koska ruotsinkielisten hal- litsemat teollisuus- ja liikepiirit tukivat avokätisesti erityisesti ruotsinkielistä kulttuuria. Kun yhteiskunnalta tuolloin liikenä kovin niukasti varoja kulttuurin tukemiseen, korostui yksityisten tukika- navien merkitys. Jopa yliopistollisia vir- koja pystyi käytännössä hoitamaan vain muualta tulevan rahoituksen turvin.

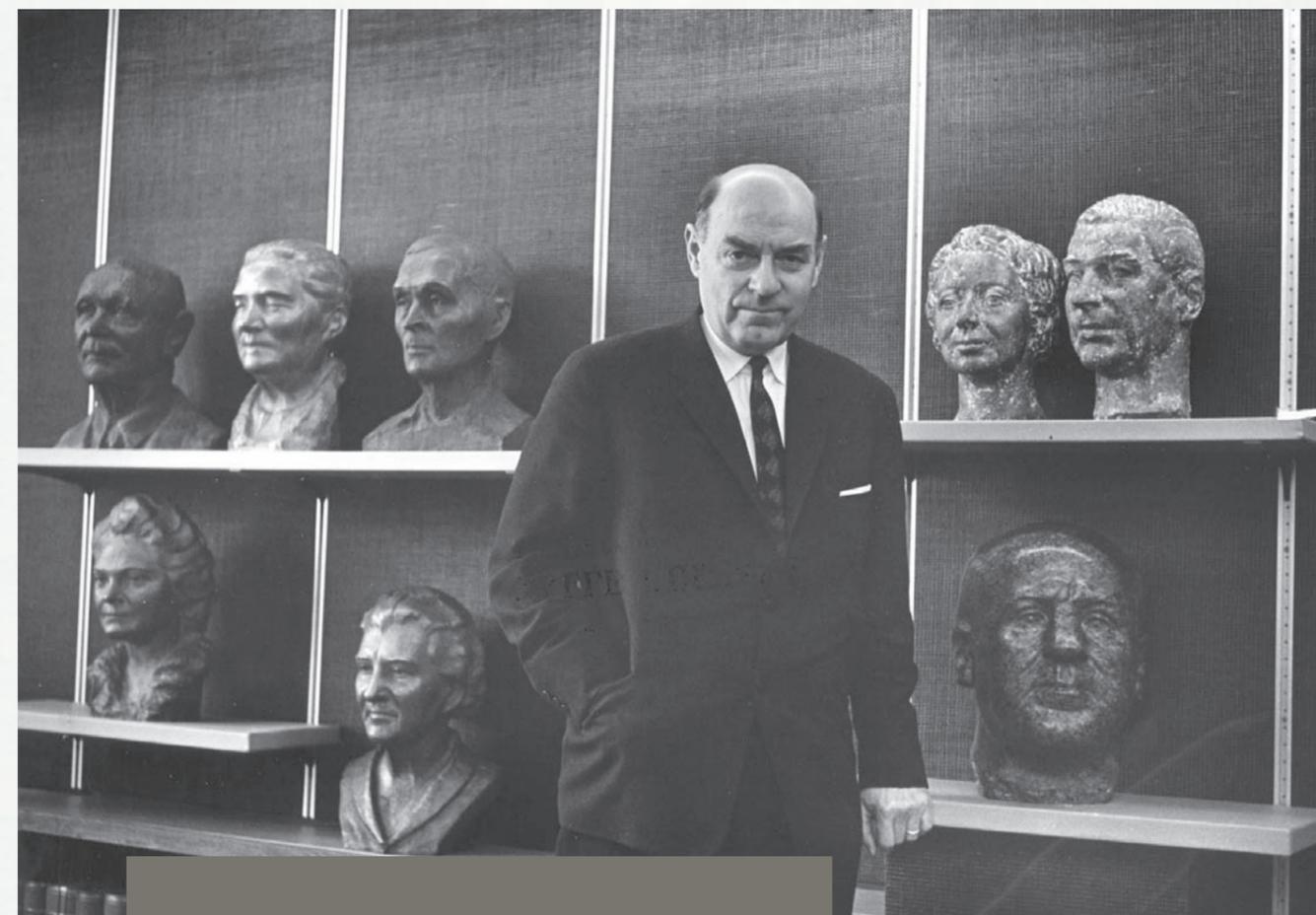
Suomalaisuusliike pyrki ruotsin ylivalan murtamiseen monilla tahoilla. Yksi kiivaimmista ja näkyvimmistä tais- telutantereista oli yliopiston kieliriita.

Vuonna 1923 vahvistetulla lailla Helsingin yliopisto määritel- tiin kaksikieliseksi siten, että kaikissa tiedekunnissa opetettaisiin kummallakin kielellä siinä suhteessa kuin opiskelijoiden äidinkieli edellytti.

Ratkaisu oli käytännössä hankalasti toteutettava kom- promissi, joka ei tyynnyttänyt kieliriitaa. Suomenkielisel- lä puolella valtasi alaa yksikielistä Suomea vaativa aitosuomalaisuus vaiku- tusvaltaisen Akateemisen Karjala-Seuran johdolla.² Varsinainen aitosuomalaisuus ei saavuttanut kovin laajaa kannatusta, mutta yliopiston piirissä toimineiden suomenmielisten yhdistysten ja vapaiden keskustelupiirien kestoaiheena pysyi suomenkielisen kulttuurin aseman parantaminen suhteessa ruotsinkieliseen.

Tähän tarkoitukseen pyrki myös suomalaista kulttuuri- rahastoa puuhaava joukko, jonka itseoikeutetuksi johtohahmoksi oli noussut Puntila. Oikopäätä ei rahastoa voitu perustaa, koska tarkoitukseen ei ollut varattu markkaakaan rahaa. Siksi Kalevalan päivänä 1937 perustettiin kannatusyhdistys, jonka tavoitteena oli kerätä tarvittava alkupääoma varsinaisen rahastosäätiön perusta- miseksi.

Kielikysymyksen keskeisyyttä osoittaa myös keskustelu kannatusyhdistyksen nimestä. Osa puuhaihmisistä olisi halunnut

» Lauri Puntila toimi Suomen Kulttuurira-
haston yliasiamiehenä v. 1937 – 1954 ja sen
jälkeen vielä hallituksen puheenjohtajana.

Professori Lauri Puntila vaikutti keskeisesti Suomen Kulttuurirahaston syntymiseen. Kulttuurirahaston johdossa hän toimi tar- mokkaasti maakuntarahastojen saamiseksi keskusrahaston yhteyteen.

Kuva | Suomen Kulttuurirahaston kokoelmat

rahastosta "Suomalaisen kulttuurirahaston". Nimellä olisi koros- tettu rahaston tehtävää nimenomaan suomalaisuuden taistelura- hastona, kun taas toiset pitivät parempana, ettei kielivastakohtai- suutta erityisesti korostettaisi. Kannatusyhdistyksen nimeksi tuli maltillisempi "Suomen Kulttuurirahaston Kannatusyhdistys r.y."

Vuosikymmenen poliittisiin vedenjakajiin yhdistyksen al- kuunpanijat sen sijaan halusivat ottaa selvän välimatkan, ja siksi johtokuntaan haluttiin edustajia niin sosialidemokraateista kuin IKL:n piiristäkin. Siihen aikaan se edellytti omanlaistaan tasapai-

noilua. Myös elinkeinoelämän, yliopistomaailman, valtiovalan ja sivistyspiirien edustuksen toivottiin olevan tasapainoinen, jotta rahasto ei leimautuisi minkään rajallisen etupiirin puuhaksi. Lop- putuloksena rahasto sai varsin edustavan ja arvovaltaisen johto- kunnan, kärkenä itse presidentti Kallio kunniapuheenjohtajana.

Kulttuurirahaston peruspääoma saatiin kaksivaiheisella keräyksellä. Heinäkuussa 1937 alkoi lahjakirjakeräys. Se kohdis- tettiin niihin potentiaalsiin lahjoittajiin, joilla oli varoja isompiin summiin. Kuntien ja suurempien yritysten rinnalla olivat tässä vai-

heessa myös testamentteja laativat asianajat sekä tehtaiden työntekijöiden yhteislistat. Lahjakirjakeräyksen asiamiehiksi värvättiin suomenkielisten oppikoulujen rehtorit kaikkialla maassa.

Keräyksen toinen vaihe, perustamiskirjakeräys, kohdistui yksityisiin kansalaisiin. Sen toteuttivat syksystä 1938 alkaen kansakoululaiset opettajiansa johdolla. Keräyslistoista koostuvaan perustamiskirjaan kertyi noin 170 000 nimeä. Taloudellisesti lahjakirjakeräys oli verrattoman paljon tärkeämpi, mutta kansalaiskeräyksellä kulttuurirahasto saatiin koko kansan hankkeeksi. Helmikuussa 1939 kannatusyhdistys perusti säätiön, siis itse rahaston sääntöineen. Siitä pitäen rahasto jakoi apurahoja vuosittain, vastaan tulleesta sota-ajastakin huolimatta.³

Lähteet |

1. Marita Pohls: Suomen Kulttuurirahaston historia (Helsinki 1989) s. 28–33; Suomen Kuvalehti 13.2.1937
2. Kari Selén: Tasavalta hakee suuntaa. Suomen historia 7 s. 158–159; ks. Helsingin yliopisto 1640–1990 osa 3
3. Pohls 1989 s. 53–75

»» Koululaiset keräävät nimiä Suomen Kulttuurirahaston perustamiskirjaan Helsingissä.

Kuva | Suomen Kulttuurirahaston kokoelmat

Kulttuurirahaston toimintamalli muuttuu

KANSALLISEN yhtenäiskulttuurin idea, ajatus kaikkia suomenkielisiä ja -mielisiä yhdistävästä tieteet ja taiteet käsittävästä hengenviljelystä oli ollut yleisenä ajattelutapana rahastoa perustettaessa ja vielä sotavuosienkin aikana. Sotien jälkeisinä vuosina idea pirstoutui. Kielikysymys jäi jokseenkin kokonaan taakse. Yksistä suunnista rahastoa syytettiin aatteidensa hylkäämisestä, toisista taas romukoppaan joutavien kulttuurikäsitysten ylläpitämisestä ja kolmansista tavallisen kansan kulttuuritarpeiden unohtamisesta.

Niissä oloissa korostui tasapuolisuuden vaatimus, johon pian sisältyi myös vaatimus alueellisesta tasapuolisuudesta. Suomen Kulttuurirahastoa pidettiin kovin helsinkiläisenä. Maakuntien tietoisesta syrjimisestä ja pääkaupungin korostamisesta ei liene ollut kysymys, vaan yksinkertaisesti siitä, että lähellä olevat asiat näyttävät aina tärkeämmiltä kuin etäällä olevat. Eikä Helsingin kulttuuria enää koettu samalla tavalla koko Suomen kulttuuriksi kuin ennen.

Toisaalta maakunnat ja maaseutu olivat toisen maailmansodan jälkeisen asutusaallon mukana vahvassa kehitysvaiheessa. Erityisesti jälleenrakennuskautta elävässä Pohjois-Suomessa edistyshenki oli vahva. Niinpä Lapin Kansa vaati vuonna 1948 Pohjois-Suomeen omaa kulttuurirahastoa. Samana vuonna Keski-suomalainen osakunta perusti opintotukiverkoston, josta vuonna 1950 tuli Keski-Suomi-Rahasto. Etelä-Pohjanmaan maakuntaliitto oli vuonna 1947 tehnyt päätöksen perustaa maakunnallinen kulttuurisäätiö. Vaikka viimeksi mainittu ei saanutkaan konkreettista toimintaa käyntiin, kuten ei Hämeen Heimoliiton jo vuonna 1938 perustama Hämeen säätiökään, oli maakunnallisten kulttuurin tukijärjestöjen perustaminen kovasti pinnalla 1950-luvulle tultaessa.

Perustettujen aluerahastojen varainhankinta osoittautui vaikeaksi. Valtiovalta ei nimittäin myöntänyt niille annetuille lahjoituksille verovapautta, joka taas Suomen Kulttuurirahastolla oli vanhastaan. Myös Suomen Kulttuurirahaston keskushahmo L. A. Puntila toimi tarmokkaasti aluerahastojen saamiseksi valtakunnallisen rahaston yhteyteen. Maakunnallinen itsellisyyden tavoite sai väistyä käytännön etujen tieltä. Vuonna 1953 itsenäisenä toimintansa aloittanut Pohjois-Suomen rahasto liitettiin Suomen Kulttuurirahaston maakuntarahastoksi vuonna 1954 ja Keski-Suomi-Rahastosta muodostettiin vuonna 1958 Suomen Kulttuurirahaston toinen alueellinen alarahasto. Maakuntarahastojärjestelmä alkoi muotoutua.¹

Maakunnissa virinneiden kulttuurirahastohankkeiden kytkeä valtakunnalliseen rahastoon edisti erityisesti Erkki Salonen, joka toimi 1950-luvun loppupuolella Valtakunnan suunnittelutoimistossa. Työnsä puolesta hän kohtasi eri alueiden tasapuolisen kehittämisen tarpeen, sillä jälleenrakennuskauden edistyshenki oli jo kääntynyt näköpiirissä olevan maaltapaon ilmapiiiriksi. Kun Salonen vuonna 1957 tuli rahaston yliasiamieheksi, hän ryhtyi järjestelmällisesti luomaan suhteita maakuntaliittojen ja kulttuurirahaston välille.²

Lähteet |

1. Pohls 1989
2. Suvi Heikkilä: Viisi vuosikymmentä vaikuttamista. Suomen Kulttuurirahaston Satakunnan rahasto 1959–2009.

Varsinais-Suomen oma rahasto

Maakunnan ikioma?

VARSINAIS-SUOMESSA toimi maan ensimmäinen, vuonna 1927 perustettu maakuntaliitto, joka oli suurelta osin Arvo Viljannin luomus. Hänen aloitteestaan liitto perustettiin, ja hän oli liiton ensimmäinen sihteeri eli toiminnan käytännöllinen järjestäjä. Edelleen 1960-luvulle tultaessa oli Viljanti Varsinais-Suomen Maakuntaliiton keskushahmo, sen toiminnanjohtaja.

Maakuntaliiton näkyvin toimintamuoto oli ollut artikkeleista koostuvan vuosikirjan, Varsinais-Suomen maakuntakirjan julkaiseminen. Julkaisun tarkoituksena oli lisätä tietoisuutta Varsinais-Suomen historiallisesta merkityksestä Suomessa sekä kasvattaa maakunnallista yhteishenkeä ja identiteettiä.¹

Myös täällä aloite maakunnallisesta kulttuurirahastosta syntyi maakuntaliiton piirissä. Viljanti otti syyskuussa 1960 yhteyttä Puntilaan, joka oli silloin vielä Suomen Kulttuurirahaston hallituksen puheenjohtajana, vaikka oli luopunut yliasiamiehen toimestaan. Sekä maakuntaliiton että valtakunnallisen Kulttuurirahaston johdossa olivat vahvatahtoiset perustajahahmot, jotka edustivat suunnilleen samaa ikäpolvea ja olivat vieläpä molemmat historiantutkijoita.

Kahden historioitsijan näkökulmat eivät olleet samansuuntaiset. Viljanti korosti historiallisilla syillä Varsinais-Suomen erityisasemaa Suomen maakuntien joukossa ja halusi näin painottaa myös maakuntaan ehkä perustettavan rahaston tärkeyttä. Puntila puolestaan tahtoi osoittaa, että Varsinais-Suomessa kulttuurirahaston tarve on oikeastaan muita maakuntia pienempi, koska maan toinen suomenkielinen yliopisto tukiverkostoineen jo toteuttaa rahaston päämääriä.²

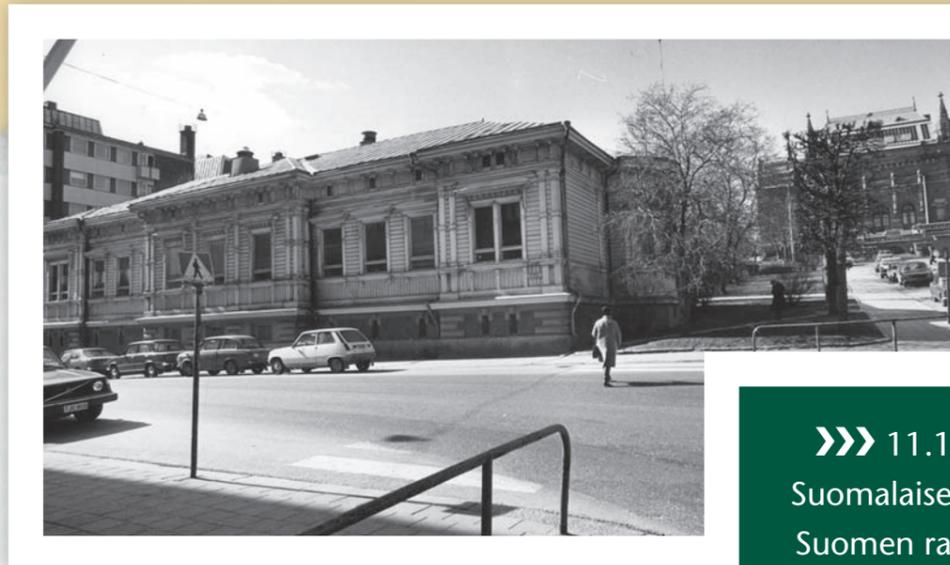
Siinä missä Viljanti julisti maakuntien erityispiirteitä ja niihin nojaavaa maakuntaidentiteettiä suomalaisen kulttuurin rikkautena, oli Puntila jo vuosikymmenten ajan ohjelmallisesti ajanut kansallisen ykseyden aatetta.³ Tästä näkökulmasta Puntilalla olikin syytä vastustaa itsenäisten, ja sitä kautta kilpailevien, maakunnallisten kulttuurirahastojen syntymistä, minkä hän myös oli avoimesti tehnyt esimerkiksi Pohjois-Suomen rahaston kohdalla.⁴

Suomen Kulttuurirahaston alaisen Varsinais-Suomen maakuntarahaston perustamispuuhiin silti ryhdyttiin, ja II.II.1960 järjestettiin Suomalaisella Pohjalla valmisteleva neuvottelukokous. Suomen Kulttuurirahastoa edustivat puheenjohtaja L. A. Puntila ja yliasiamies Erkki Salonen. Puntila toimi kokouksen puheenjohtajana ja Salonen sihteerinä.

Yliasiamies Erkki Salonen

Kuva | Suomen Kulttuurirahasto

Kuva | Turun Sanomien arkisto

»» 11.11.1960 järjestettiin Suomalaisella Pohjalla Varsinais-Suomen rahaston perustamista valmisteleva neuvottelukokous.

Varsinais-Suomesta kokoukseen osallistui ensinnäkin Turun ja Porin läänin maaherra Esko Kulovaara. Turun kaupunginvaltuuston pitkäaikainen puheenjohtaja Arvo Toivonen, laitilalainen kansanedustaja ja kunnallisvaikuttaja Juho Erland Pilppula sekä raisiolainen agronomi Sointu Siiri edustivat maakuntaliiton jäsenkuntia. Viljanti oli tietysti maakuntaliiton toiminnanjohtajan ominaisuudessa yksi kokouksen keskushahmoista. Lisäksi kokouksessa oli läsnä Huhtamäki-yhtymän edustajana varoitumisjohtaja Veikko Valavaara. Huhtamäki-yhtymällä oli erityisasema siksi, että Suomen Kulttuurirahasto omisti suurimman osan yhtymää.

Neuvottelukokouksessa hyväksyttiin jo ehdotus Suomen Kulttuurirahastoon kuuluvan maakuntarahaston ohjesäännöksikin, mutta pian kokouksen jälkeen näkemuserot keskusrahaston ja maakuntarahastojen välisestä suhteesta nousivat pinnalle. Perimmältään lienee ollut kysymys siitä, että historiallisista muistoistaan poikkeuksellisen rikkaan Turun ja Varsinais-Suomen katsottiin joutuvan epäoikeudenmukaiseen asemaan, jos se pantaisiin samalle viivalle kaikkien muiden maakuntien kanssa.

Helsinkiläisjohtoisen keskusrahaston ”apurahasto” ei ollut sitä, mitä Viljanti oli aloitteellaan tavoitellut. Niinpä Viljanti ja hänen vanavedessään maakuntaliitto asettuivat vastustamaan yhteistyötä Suomen Kulttuurirahaston kanssa. Viljannin esityksestä hyväksyttiin joulukuun alussa 1960 pidetyillä maakuntapäivillä aloite itsenäisen kulttuurisäätiön perustamisesta. Maakuntaliiton hallitus velvoitettiin viemään asiaa eteenpäin.⁵

Suomen Kulttuurirahastosta riippumaton Varsinais-Suomen kulttuurirahasto syntyi maaliskuun lopulla seuraavana keväänä. Perustettu säätiö sai oikeusministeriöltä vahvistuksen jo huhtikuussa 1961, mutta sitten käytännön toiminnan aloittaminen viivästyi. Vasta syksyllä 1962 säätiö anoi valtiovarainministeriöltä verovapautta rahastolle tehdyille lahjoituksille. Tässä vaiheessa Varsinais-Suomen kulttuurirahaston tielle nousi sama este, joka oli tyrehtyttänyt muidenkin maakuntien itsenäiset kulttuurirahastohankkeet.

Valtiovarainministeriön esittelijä ilmoitti, ettei tulisi puoltamaan verovapautta. Itsenäisen rahaston sijasta hän suorasanaisesti suositteli Suomen Kulttuurirahaston alaisen maakuntarahaston perustamista. Ministeriön virkamiehen selkeä etukäteiskanta sai tietysti maakunnan edustajat arvelemaan, että Suomen Kulttuurirahaston taustavaikuttajat olivat olleet asialla. Tiedettiinhan esimerkiksi Puntilalla olevan erinomaisen laaja suhdeverkosto monella taholla. Kaupunkilehti Turkulainen otsikoi suorasanaisesti kysymyksen: ”Jarruttaako Suomen Kulttuurirahasto Varsinais-Suomen kulttuurirahaston toimintaa”.

Puntila kuitenkin kiisti yritykset vaikuttaa ministeriön kantaan. Suomen Kulttuurirahaston edustajina yliasiamies Erkki Salonen ja toiminnanjohtaja Matti Ilmanen selittivät, että jo perustetut maakuntarahastot nauttivat verovapautta ainoastaan päärahaston kautta. Ministeriön näkökulmasta yhdelle erilliselle rahastolle myönnetty verovapaus voisi poikia suuren määrän samanlaisia vaatimuksia, eikä siihen sen tähden voinut suostua. Itsenäinen Varsinais-Suomen kulttuurirahasto oli siis tullut perustetuksi, mutta käytännössä asia jäi vuoden 1963 alussa verovapauskysymyksen takia kokonaan jäihin.⁶

Lähteet |

1. Varsinais-Suomen maakuntakirja, erityisesti osa I, (Turku 1928)
2. Pohls 1989 s. 230–231
3. Jukka Tarkka: Kansakunnan kolkuttaja (Helsinki 2004).
4. Pohls 1989 s. 224
5. Olavi Koivukangas–Heikki Salminen: Suomen Kulttuurirahaston Varsinais-Suomen rahasto 40 vuotta (Turku 2004) s 6-7; Pohls 1989 s. 230; Turun Sanomat 4.12.1960
6. Koivukangas–Salminen 2004 s. 6–8; Pohls 1989 s. 230–231; Turkulainen 25.1.1963; Turun Sanomat 4.12.1960, 28.10.1960, 3.1.1963, 19.5.1963

Suurkeräys vauhdittajaksi

SILLÄ VÄLIN Suomen Kulttuurirahaston yhteyteen oli syntynyt jo 12 maakuntarahastoa. Kun Uusimaa huhtikuussa 1963 sai oman rahastonsa, oli Varsinais-Suomi lopulta ainoa kolmella maakuntarahastolla. Samaan aikaan valmisteltiin vuonna 1964 toteutettavaa suurkeräystä Suomen Kulttuurirahaston 25-vuotisen toiminnan kunniaksi. Keräyksen toteuttivat maakuntarahastot omilla alueillaan, ja sen keskeisimpänä päämääränä oli vahvistaa juuri maakuntarahastojen taloutta.

Olisi ollut omituista jättää keräys toteuttamatta Varsinais-Suomessa vain siksi, että siellä ei ollut Suomen Kulttuurirahaston alaista maakuntarahastoa. Kysymys itsenäisen Varsinais-Suomen kulttuurirahaston ja Suomen Kulttuurirahaston suhteesta oli siis ratkaistava kiireellisesti. Aluksi L. A. Puntila ja maaherra Esko Kulovaara sopivat siitä, että järjestetään yksi yhteinen keräys, jonka tuotosta päätetään erikseen. Tämän jälkeen Kulttuurirahaston yliasiamies Salonen ja toiminnanjohtaja Ilmanen kutsuivat Suo-

men Kulttuurirahaston Kannatusyhdistyksen varsinaissuomalaiset jäsenet neuvottelukokoukseen keräyksen käytännöllisestä järjestämisestä.

Kaikesta päättäen Arvo Viljannin ja Suomen Kulttuurirahaston johtohenkilöiden välille oli tässä vaiheessa vaikea saada keskusteluyhteyttä, kun taas maaherra Kulovaara pyrki pehmittämään Maakuntaliittoa yhdistymisen taakse. Helmikuun 1. päivänä 1964 pidetyssä neuvottelukokouksessa oli läsnä 27 henkeä. Kokous pidettiin suomalaisella Pohjalla, siis samassa paikassa, jossa jo kolme ja puoli vuotta aiemmin oli istuttu valmistelevalle kokoukselle.

Kokouksen avasi Yhteiskunnallisen korkeakoulun kansleri, Kulttuurirahaston säätiön varaesimies Eino Saari. Paikalla oli myös itse Puntila, joka korosti juhlakeräyksen nimenomaisena päätarkoituksena olevan vahvistaa maakuntarahastoja. Maaherra Kulovaara asettui voimakkaasti kannattamaan yhdistymistä Kulttuurirahastoon. Yhdistymisen puolesta laittoivat arvovaltansa peliin

Vasemmalta toimitusjohtaja Raino Raade, professori Osmo Järvi, professori L. A. Puntila, maaherra Esko Kulovaara, toimitusjohtaja Irja Ketonen, varatoimitusjohtaja Veikko Valavaara.

Kuva | Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston kokoelmat

»»» Perustamis-
asiakirjan allekirjoitus-
tilaisuus 21.3.1964.

myös 80-vuotias vaikuttajaveteraani, itsenäisen Suomen ensimmäisen eduskunnan kansanedustaja, maanviljelysneuvos ja Yläneen kartanon isäntä Onni Rantasalo, joka monien muiden luottamustehtäviensä ohessa oli Maakuntaliiton hallituksen jäsen. Hän totesi, että maakuntamme on hidas, mutta aika on nyt täälläkin koittanut yhtyä muiden maakuntien rintamaan.

Kokouksen henki muodostui lopulta hyvin yksituumaiseksi. Konkreettisenä päätöksenä oli valita suurkeräystoimikunta puheenjohtajanaan maaherra Kulovaara. Käytännössä päätös merkitsi itsenäisen maakuntarahaston hylkäämistä ja rahaston perustamista Suomen Kulttuurirahaston yhteyteen. Kulttuurirahaston hallituksen ja Maakuntaliiton hallituksen aikanaan hyväksytyt neuvottelutulokset ja rahaston ohjesäännön, konkretisoitui päätös Suomen Kulttuurirahaston Varsinais-Suomen rahaston perustamisasiakirjan allekirjoitukseen 21.3.1964.

Näin Varsinais-Suomen rahastokin lopulta päätyi osaksi Suomen Kulttuurirahaston maakuntarahastojärjestelmää. Vasta nyt maakuntarahastojen alueet kattoivat koko Manner-Suomen, mutta aivan viimeinen uusi rahasto ei Varsinais-Suomen rahasto ollut. 1950-luvulla syntyneitä maakuntarahastoja nimittäin jaettiin pienemmiksi: Pohjanmaan rahasto Etelä- ja Keski-Pohjanmaan rahastoksi vuonna 1963, Pohjois-Suomen rahasto Kainuun, Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan rahastoksi vuonna 1968 sekä Hämeen rahasto Hämeen ja Päijät-Hämeen rahastoiksi vuonna 1971.

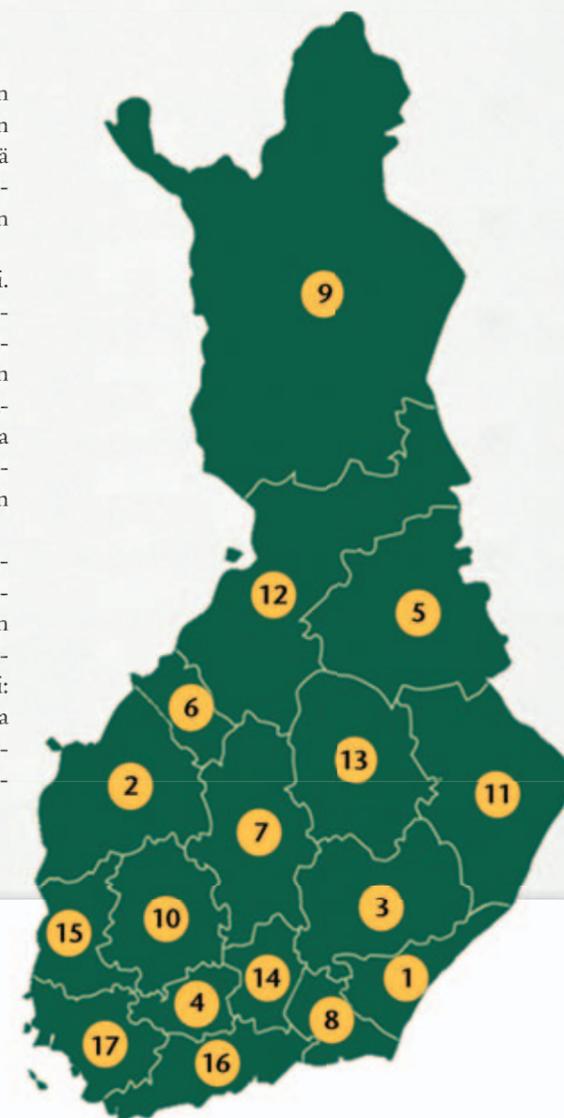
Maakuntarahastot

Säätiön sisällä toimii keskusrahaston lisäksi 17 maakuntarahastoa. Kukin maakuntarahasto tukee oman maakuntansa alueella tehtävää kulttuurityötä. Lisäksi maakuntarahastot voivat itse käynnistää kulttuurihankkeita.

1. Etelä-Karjalan rahasto 1962	7. Keski-Suomen rahasto 1958	13. Pohjois-Savon rahasto 1963
2. Etelä-Pohjanmaan rahasto 1959; 1963 ¹⁾	8. Kymenlaakson rahasto 1960	14. Päijät-Hämeen rahasto 1971
3. Etelä-Savon rahasto 1961	9. Lapin rahasto 1954; 1968 ²⁾	15. Satakunnan rahasto 1959
4. Hämeen rahasto 1960	10. Pirkanmaan rahasto 1961	16. Uudenmaan rahasto 1963
5. Kainuun rahasto 1954; 1968 ²⁾	11. Pohjois-Karjalan rahasto 1961	17. Varsinais-Suomen rahasto 1964
6. Keski-Pohjanmaan rahasto 1959; 1963 ¹⁾	12. Pohjois-Pohjanmaan rahasto 1954; 1968 ²⁾	

¹⁾ Vuonna 1959 perustettu Pohjanmaan rahasto jakautui kahdeksi rahastoksi vuonna 1963.

²⁾ Pohjois-Suomen rahasto jakautui kolmeksi rahastoksi vuonna 1968.

Rahasto alkuun

Hieno suoritus suurkeräyksessä

MAAKUNTARAHASTON toiminta alkoi osallistumisella valtakunnalliseen juhlakeräykseen. Varsinais-Suomessa kulttuurirahastoasia oli ollut erityisen vahvasti tapetilla jo muutaman edellisen vuoden ajan, mikä nähtävästi synnytti poikkeuksellisen innostuksen keräykseen. Varsinais-Suomi nimittäin saavutti keräyksessä ylivoimaisesti parhaan tuloksen. Koululaisten keräys toi keräyskirjaan yli 39 000 nimeä ja yli 45 000 markkaa. Kuten yleensäkin, kertyi enin osa varoista kuitenkin yritysten ja yhteisöjen isommissa lahjoituksista. Niillä saatiin kokoon 218 000 markkaa.

Kaikkiaan vuoden 1964 suurkeräys tuotti Varsinais-Suomen alueella 265 000 markkaa, kun toiseksi tullut Pohjois-Suomen rahaston alue sai kokoon 140 000 markkaa. Keräyksen yhteydessä Varsinais-Suomen rahastolle tuli myös viisi omaa nimikkorahastoa. Edellytykset varsinaisen toiminnan eli maakunnan kulttuurin tukemiseen olivat nyt hyvät. Niinpä ensimmäiset apurahat päätettiin julistaa haettaviksi jo saman vuoden syksyllä.¹

Joulukuun 12. päivänä 1964 järjestettiin juhlallinen tilaisuus Akatemiatalon juhlasalissa. Rahaston ensimmäisen vuosijuhlan ja apurahojen jakotilaisuuden ajankohdaksi oli valittu päivä, jolloin kirjailija Volter Kilven syntymästä tuli kuluneeksi 90 vuotta. Ensimmäiseen jakoon oli saapunut kaikkiaan 75 hakemusta, joista valittiin 17 apurahansaajaa.

Ensimmäisissä apurahansaajissa näyttämötaiteita edustivat näyttelijät Kapo Manto ja Seela Sella, jotka kumpikin saivat apurahan ulkomaille tehtävää opintomatkaa varten. Loimaalainen kuvataiteilija Alpo Jaakola sai apurahan taiteelliseen työhön ja turkulainen kuvanveistäjä Viljo Mäkinen Firenzeen tehtävää opintomatkaa varten. Musiikkitaiteesta avustettavaksi valittiin laulajatar Aino Lähtenmäki, joka oli muutamaa vuotta aiemmin saavuttanut Klemetti-opiston järjestämässä, Vaasassa pidetyissä maan ensimmäisissä yksinlaulukilpailuissa kolmannen sijan². Apuraha

myönnettiin Wieniin suuntautuvaa opintomatkaa sekä Turussa järjestettävää konserttia varten.

Kirjallisuuden alalla pyhärintalainen kotiseutukirjailija Akseli Kajantola sai apurahan teoksen julkaisemiseen ja turkulainen romaanikirjailija Kaarlo Isotalo kirjoitustyöhön. Varsinais-suomalaisen perinteen tallettamisesta kirjalliseen muotoon saivat tunnustuspalkinnon salolainen murrekirjailijaveteraani Etti Joutsen ja vakkasuomalaista perinnettä julkistanut F. M. Karrakoski.

Myös tieteellisen tutkimuksen tukeminen suunnattiin jo ensimmäisessä jaossa varsin laava-alaiseksi. Onni Korkeakangas sai apurahan historian väitöskirjaan, joka käsitteli Kaarle XII kenttäarmeijan huoltoa. Lasse Niemelän väitöskirjan aiheena olivat atomiydinten sähköiset ominaisuudet. Paavo Riekkinen tutki sylkirauhasten entsyymihistokemiaa ja Anna-Liisa Salenius ihmisen kromosomisuhteita. Esko Tokolan kohteena olivat sekakiteiden lämpölaajenemiset. Pekka Väänänen taas teki haastattelututkimusta aravakerrostalojen asukkaista. Turun Kauppakorkeakoulussa Kalevi Piha puolestaan johti sanomalehti-ilmoitusten vaikuttavuutta selvittävää tutkimusta.

Lisäksi Turun Sanomien nimikkorahastosta myönnettiin apuraha Turun Sanomalehtimiesyhdistykselle ammatillisten kursien järjestämiseen.³

Lähteet |

1 Koivukangas-Salminen 2004 s. 9

2 Wikipedia, Lappeenrannan valtakunnalliset laulukilpailut 6.3.2011

3 Koivukangas-Salminen 2004 s. 10

Kuva | Turun Sanomien arkisto

»»» Ensimmäinen
jakotilaisuus Akatemia-
talossa vuonna 1964

Varsinais-Suomen rahaston ensimmäinen jakotilaisuus pidettiin Turun vanhan Akatemian juhlasalissa 12.12.1964. Eturivissä Esko Kulovaara, Tauno Nurmela ja Johannes Koikkalainen.

Kuva | Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston kokoelmat

Ensimmäiset nimikkorahastot

SUOMEN KULTTUURIRAHASTON yhteyteen oli aina 1950-luvulle asti perustettu nimettyjä rahastoja vain lahjoittajan niin vaatiessa. Silloin pidettiin tärkeänä rahaston laajaa vapautta päättää, mikä on tuettavaa kulttuuria. Maakuntarahastojärjestelmän syntymisen ja kulttuurirahaston aktiivisen kulttuuripolitiikan sisältänyt toimintamallin muutos käsitti myös nimikkorahastojen suosimisen. Nimikkorahastot toivat suurempia lahjoitussummia ja antoivat lahjoittajille mahdollisuuden määrittellä lahjoituksensa kohdetta ja päämäärää.

Tavallisesti aloittavat maakuntarahastot nojasivat paljolti kuntien tukeen eivätkä maakuntien teollisuus- ja liikelaitoksetkaan halunneet heti perustaa omia nimikkorahastojaan.¹ Varsinais-Suomen rahasto erosi muista tässä suhteessa, sillä jo aloituskeräyksessä viisi yritystä perusti oman nimikkorahastonsa. Se edellytti, että lahjoitussumma oli vähintään 10 000 markkaa, jonka useimmat silloin vielä määrittelivät vanhaksi miljoonaksi.

Lähde |

¹ Vrt. Heikkilä 2010 s. 28

Heikki Huhtamäki

Kuva | Suomen Kulttuurirahasto

joittaja on sitä sittemmin kartuttanut. Toisin kuin monet muut nimikkorahastot, ei Huhtamäen rahasto ole rajannut käyttötarkoitustaan. Kuten Huhtamäki-yhtymä on kautta vuosikymmenten ollut koko Suomen Kulttuurirahaston tärkeä taloudellinen selkänoja, on se nimikkorahastonsa kautta ollut sitä myös Varsinais-Suomen rahastolle.¹ Rahaston nimi muutettiin Huhtamäki Oyj:n rahastoksi vuonna 2010.

Lähde |

¹ Kari Teräs: Yritys ja yhteiskunta (Helsinki 2009); Maisa Kotoaron sähköposti Seija Jumppaselle 29.11.2000

Huhtamäki-yhtymän rahasto

Huhtamäki Oyj:n rahasto

HEIKKI HUHTAMÄEN Kokkolaan vuonna 1920 perustama makeistehdas yhdistettiin 1930-luvulla turkulaisen vuonna 1916 aloittaneen Hellas Oyj:n kanssa. Heikki Huhtamäki oli hyvin menestyksekkäs liikemies, joka hankki 1930-luvulla omistuksia eri alojen yhtiöistä. Sen tuloksena makeistehdas Hellas, leipomoyritys Ipnos ja elintarvikeyritys Jalostaja yhdistettiin Huhtamäki-yhtymäksi, johon sittemmin liitettiin myös lääketehdas Leiras ja juomatehdas Marli.

Heikki Huhtamäen aatemaailma oli kansallisidealistinen. Vuonna 1943 Heikki ja Signe Huhtamäki lahjoittivat yhtymän osake-enemmistön Suomen Kulttuurirahastolle, joka yhä on nykyisin pakkausalalle keskittyneen yhtymän suurin omistaja. Heikki Huhtamäen näkökulmasta lahjoitus myös turvasi yrityksen jatkuvuuden, sillä hän piti perheyrittäjänsä haavoittuvaisena suureksi ja monialaiseksi kasvaneelle yhtymälle. Suomen Kulttuurirahastosta tuli näin institutionaalinen sijoittaja.

Koska Huhtamäen tuotantolaitokset keskittyivät paljolti Turkuun, oli luonnollista, että yhtymä perusti maakuntarahaston yhteyteen nimikkorahaston. Huhtamäen peruspääomalahjoitus oli suurehko, 50 000 markkaa, ja lah-

Turun Sanomien rahasto

EDISTYSPUOLUEEN äänenkannattaja Turun Sanomat kilpaili monen vuosikymmenen ajan kokoomuslaisen Uuden Auran kanssa maakunnallisen valtalehden asemasta. Varsinkin toisen maailmansodan jälkeisinä vuosikymmeninä Turun Sanomat kasvatti levikkiään Uuden Auran kustannuksella, ja kun Uusi Aura vuonna 1964 teki konkurssin, oli Turun Sanomien asema maakunnan ykköslehtenä sekä valtakunnankin mitassa suurena sanomalehtenä kiistaton.

Lehtitalon toimitusjohtajaksi tuli vuonna 1955 pitkällisten oikeuskiistojen jälkeen Irja Ketonen. Hän oli lehden vahvan miehen Arvo Ketosen nuori leski, josta myös ennen pitkää tuli vahva alueellinen vaikuttaja. Tarmokas Irja Ketonen oli monessa mukana, ja hän kuului myös Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston alkuunpanijoiden joukkoon. Mainittakoon, että Irja Ketosesta tuli vuonna 1980 Suomen ensimmäinen naispuolinen vuorineuvos.¹

Kulttuurirahaston juhlavuosikeräyksen yhteydessä myös Turun Sanomat lahjoitti perustettavalle Varsinais-Suomen rahastolle 50 000 markan summan. Nimikkorahasto suunnattiin sanomalehdistön ja graafisen alan tutkimuksen ja opetuksen tukemiseen.

Irja Ketonen

Kuva | Turun Sanomien arkisto

Lähde |

¹ SKS biografiakeskus, Talouselämän vaikuttajat, Vuorineuvos Irja Ketonen, kirj. Keijo K. Kulha; Harri Kalpa: Sanansaattajana Auran rannoilla, Turun Sanomat 1905–1985 (Turku 1984)

Rakennustoimisto Ruolan rahasto

KUSTAVILAISSYNTYISET rakennusmestariveljekset Urho ja Martti Ruola perustivat vuonna 1947 Rakennustoimisto Ruola Oy:n, josta tuli yksi teollisen rakentamisen pioneeriyrityksistä Suomessa. Yhtiö rakensi vuonna 1959 Turun Itäharjulle Suomen ensimmäisen betonielementitehtaan ja 1960-luvun alkupuolella Rakennustoimisto Ruola kuului maan kymmenen suurimman rakennusliikkeen joukkoon.¹

Vuoden 1964 suurkeräyksen yhteydessä Rakennustoimisto Ruola lahjoitti nimikkorahastoon vaadittavan 10 000 markan peruspääoman. Rahaston tarkoituksiksi tuli maakunnan alueen rakennustaiteen ja rakennustekniikan kehittämisen tukeminen.

Martti ja Urho Ruola

Kuva | Turun Sanomien arkisto

Lähde |

¹ SKS biografiakeskus, Talouselämän vaikuttajat, Vuorineuvos Urho Ruola, kirj. Kari Teräs; Moberg 1986

Lounais-Suomen Sähkö Oy:n rahasto

Länsivoima Oyj:n rahasto

SUOMEN VANHIN maakunnallinen sähkölaitos syntyi alkujaan vuonna 1912 Karunassa paikallisena pienyhtiönä, jonka haloilla toimiva höyrykone pyöritti generaattoria. Jo seuraavana vuonna yhtiö suuntasi katseensa Paimionjoen vesivoimaan ja muutti nimensä Lounais-Suomen sähköksi. Siitä muotoutui maakunnallinen yhtiö, joka laajensi monien paikallisempien sähköyhtiöiden rinnalla toimintaansa.

Vuosikymmenten kuluessa paikallinen sähköyhtiö toisensa jälkeen sulautui Lounais-Suomen Sähköön, josta kasvoi alallaan suuri toimija. Kasvun haku johti yhtiön 1990-luvulla sähkömarkkinoiden vapautuessa yritystostoihin yli maakuntarajojen, minkä vuoksi konsernin nimi muutettiin vuonna 1995 Länsivoimaksi ja Lounais-Suomen Sähkö tuli sen tytäryhtiöksi. Imatran Voiman hankittua 1990-luvun jälkipuoliskolla Länsivoiman osake-enemmistön, sulautettiin Länsivoima vuonna 2000 osaksi kansainvälistä Fortumia.¹

Lounais-Suomen Sähkö vietti 50-vuotisjuhliiaan vuonna 1964 sopivasti Kulttuurirahaston suurkeräyksen alkaessa. Yhtiö lahjoittikin Varsinais-Suomen rahastoon huomattavan suuren 50 000 markan peruspääoman ja määritteli kohteeksi stipendit sellaisille nuorille, "jotka ovat osoittaneet erityistä harrastuneisuutta tai menestystä luonnontieteissä, matematiikassa tai tekniikassa".

Siitä pitäen rahasto on jakanut stipendejä pääasiassa maakunnan lukioiden, toisina vuosina myös ammattikoulujen oppilaille. Sähköyhtiö on kartuttanut nimikkorahastoaan uusilla lahjoituksilla vuosina 1976 ja 1987. Yhtiön nimen vaihduttua vaihdettiin myös rahaston nimi vuonna 1999 Länsivoima Oyj:n rahastoksi.

Lähde |

¹ Sisko Haikala: Lounais-Suomen Sähkö-osakeyhtiö 1912–1987 (Paimio 1987); Kauppalehti 20.3.1996; OMX Helsinki, optiotiedote 232/2000

Nimikkorahastoista "kokomaakunnallisin" on eräällä tavalla ollut Lounais-Suomen Sähkö Oy:n rahasto, jonka stipendi on vuosittain jaettu lähes kaikissa Varsinais-Suomen alueen lukioissa. Kuvassa yhtiön toimitusjohtaja Axel Stubb luovuttaa Lounais-Suomen Sähkö Oy:n ensimmäisen stipendin vuonna 1965 Paimion Yhteiskoulun VII luokan oppilaalle Paavo Leppäselälle.

Kuva | Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston kokoelmat

Asa-Radio Oy:n rahasto

A. A. Sakreliuksen rahasto

TURKULAISEN sähköasentaja Arvo Sakreliuksen vuonna 1927 perustama radiovalmistamo oli alan edelläkävijöitä Suomessa. Tehdas kasvoi radioiden kysynnän mukana suureksi teollisuuslaitokseksi. Vuodesta 1956 Asa valmisti myös televisioita ja oli alallaan yksi kotimaisista markkina-johtajista. Asa-Radio toimi 1960-luvun alussa Vänrikinkadun tehdasalueellaan, ja sen toimitusjohtajana oli yhä Arvo Sakrelius.

Asa-Radion osti vuonna 1979 muun muassa Luxor-radioita ja Finlux-televisioita valmistanut Lohja Oy. Finluxin televisiotuotanto taas myytiin vuonna 1992 Nokialle, joka puolestaan luopui televisioiden ja radioiden valmistamisesta vuonna 1996. Asan perillisen, Finluxin, valmistaminen Suomessa päättyi monien vaiheiden jälkeen vuonna 2005.

Myös Asa-Radio Oy lahjoitti suurkeräyksen yhteydessä nimikkorahastoon vaadittavan 10 000 markan peruspääoman. Rahasto ei rajannut varojen käyttöä, vaan määritteli tarkoituksensa Suomen Kulttuurirahaston yleisten tavoitteiden mukaisesti. Asa-tuotemerkin siirryttyä ulkomaisiin käsiin muutettiin rahaston nimi vuonna 1988 A. A. Sakreliuksen rahastoksi.

Toimitusjohtaja Arvo Sakrelius seuraa antennin asennusta.

Kuva | Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston kokoelmat

Edellä kuvatut viisi lahjoitusta käsittivät yhteensä lähes kaksi kolmannesta koko suurkeräyksen tuotosta. Ne toistivat maakunnallisesti jokseenkin saman kaavan kuin aikanaan Suomen Kulttuurirahaston perustamiskeräys valtakunnallisesti: koululaisten suorittama tuvasta tupaan -keräys teki rahastosta kaikkien yhteisen, mutta varsinaiset varat tulivat elinkeinoelämän piiristä.

Seela Sella: Opintomatka antoi uskon teatteriin

Turun kaupunginteatterissa vuosina 1961–1965 näyttelijänä toiminut Seela Sella oli Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston ensimmäisten apurahansaajien joukossa. Seela Sella kertoo tiedon uudesta apurahamahdollisuudesta tulleen Näyttelijäliitolta teatterin paikallisyhdistyksen kautta. Silloin Englanti ja siellä erityisesti Royal Shakespeare Company klassikkokirjailijan kotikaupungissa Stratford-on-Avonissa olivat teatterimaailmassa suuria nimiä. Näyttelijän ammattitaidon kannalta pidettiin tärkeänä nähdä, miten Shakespearea tehdään alkuperäispaikalla.

Seela Sella esiintyi rahaston 40-vuotisjuhlassa vuonna 2004.

Kuva | Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston kokoelmat

Seela Sella muistaa apurahojen jakotilaisuuden Akatemian juhlasalissa olleen arvokkaan ja jännittävän, varsinkin kun Sella itse apurahansaajien edustajana lausui tilaisuudessa Koskenniemeä kiitosnumerona. Teatterin näytantökauden päätyttyä toteutui matkalle lähtö. Perheen esikoistytär Ilana oli vielä pieni, mutta hän jäi Seelan äidin hoiviin, kun Seela ja hänen miehensä Elis lähtivät yhdessä kuukauden kestäneelle matkalle.

Ilman apurahaa ei matkasta olisi tullut mitään. Silloin matkustaminen oli kallista ja näyttelijän palkka pieni. Seela kuvailee taloudellista asemaansa siten, että naimisiin mennessään hän toi perheeseen rikkinaisen radion ja leipäveitsen. Elikellä sentään oli jo vähäisen varallisuuttakin, ja hän saattoikin lähteä mukaan omalla rahalla.

Peritunnollisena ihmisenä Seela ahnehti matkalla teatteriesityksiä niin paljon kuin suinkin, jotta matkan tarkoitus olisi varmasti täytetty. Englannin lisäksi matka suuntautui myös Wieniin ja Pariisiin, joissa niin ikään juostiin katsomassa klassikoita. Silloin piti matkasta tehdä rahastolle pikkutarkka kuluselytys metrolippuja myöten. Lopputilityksessä oli valtava pino teatterilippuja. Esitysten paljous sekoittui lopulta päässä yhdeksi kaaokseksi.

Henkilökohtaisen elämän kannalta opintomatka oli myös käännteentekevä. Elis oli suunnitellut matkan jatkamista Pariisista Israeliin, mitä Seela puolestaan vastusti. Vielä Pariisin lentokentällä pariskunnalle syntyi asiasta riita, ja Seela huusi, että en minä tule sinne Israeliin. Elis sai sentään tahtonsa läpi, ja Israelin lämpö valloitti Seelan kerralla. Yhäkin Seela on kiinnostunut monimuotoisesta israelilaisesta kulttuurista, jota Suomessa tunnetaan varsin vähän.

Taiteen alalla opintomatkan vaikuttavuutta on aina vaikea täsmällisesti mitata. Seela Sella kokee Kulttuurirahaston apurahalla tehdyn matkan tärkeimmäksi annikseen, että usko teatterin mahdollisuuksiin vahvistui. Kokemus siitä, että hyvä näyttelemine ei ole sidottu kansallisuuteen tai kieleen vaan pystyy välittämään taidetta yli kielirajojenkin, antoi uskoa omaan ammattiin. Luottamus siihen, että teatteri pelaa, on pitänyt Seela Sellan näyttämöllä yli puolen vuosisadan ajan. Nuoresta opintomatkalle halajavasta näyttelijättärestä on tullut koko kansan tuntema ja monia palkintojakin kerännyt näyttämötaiteilija.

Kari Alifrosti haastatteli Seela Sellaa 21.9.2011

Rahaston hoitokunnan puheenjohtaja maaherra Esko Kulovaara luovutti apurahan näyttelijä Seela Sellalle Englantiin tehtävää opintomatkaa varten.

Kuva | Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston kokoelmat

Seela ja Elis Sella sekä Ilana-tytär kotonaan Turussa syksyllä 1964.

Kuva | Seela Sellan yksityiskokoelma.

Rahasto hakee paikkaansa

Toimintamuodot vakiintuvat

VARSINAIS-SUOMEN maakuntarahaston pääasialliseksi toimintamuodoksi muodostui alussa pienehköiden apurahojen jakaminen hakemusten perusteella. Tieteen osalta se tarkoitti lähinnä yksittäisten tutkijoiden omia tutkimushankkeita, ennen muuta väitöskirjatöitä. Taiteessa se merkitsi eri alojen yksittäisten taiteilijoiden henkilökohtaisen kehittämisen tukemista, käytännössä lähinnä rahoittamalla ulkomaille suuntautuvia lyhyitä opintomatkoja.

Rahastosta ei niin muodoin tullut kovin näkyvää kulttuurivaikuttajaa. Siitä tuli taustatukija, joka pyrki suuntaamaan tukensa laaja-alaisesti ja mahdollisimman tasapuolisesti tieteen ja taiteen eri aloille. Erikoislaatuisen poikkeuksen muodostaa vuonna 1965 myönnetty apuraha Ahvenanmaalle rakennettavan tieyhetyden tekniseen tutkimukseen. Tämä diplomi-insinööri Jorma Hagelbergille myönnetty 20 000 markan apuraha oli silloisissa oloissa poikkeuksellisen iso, noin kymmenkertainen keskimääräisiin apurahoihin verrattuna. Niinpä rahasto asetti erityisen toimikunnan ohjaamaan apurahan käyttöä.¹

Maakunnallisen liikenne-infrastruktuurihankkeen suunnittelun rahoittaminen jäi lajissaan ainoaksi. Eikä rahastolla tietysti olisi ollut resurssijakaan kovin moniin vastaavansiin panostuksiin. Lisäksi oli aiheellista kysyä, kuuluiko liikenneyhteyksien kehittäminen ollenkaan kulttuurirahaston toimenkuvaan.

Joka tapauksessa rahaston ulkoinen toimintamalli vakiintui 1960-luvun kuluessa muotoon, josta muodostui perinne. Siihen kuului joulukuussa Akatemiantalon juhlasalissa vietettävä vuosijuhla, jossa jaettiin kunakin vuonna myönnetty apurahat. Vuodesta 1966 alkaen alkoi rahasto lisäksi antaa vuosijuhlissaan tunnustuspalkintoja kulttuuriryössä jo ansioituneille henkilöille hoitokunnan vapaan harkinnan mukaan.

Ylimääräisen jakokierroksen aiheutti alusta pitäen Lounais-Suomen Sähkö Oy:n nimikkorahasto, joka sääntöjensä mukaan antoi stipendejä koulujen oppilaille. Koska stipendejä ei ol-

lut tarkoituksenmukaista myöntää kesken lukuvuoden, pyydettiin maakunnan lukioiden opettajakunnilta ehdotukset stipendinsääjiksi keväällä, ja stipendikirjeet lähetettiin kouluihin kevätlukukauden päätösjuhlissa jaettaviksi.

Kun vuonna 1964 yksityisenä säätiönä perustettu Astrid Joutsenon nimikkorahasto vuonna 1969 liitettiin Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston yhteyteen, tuli kevätkaudelle toinenkin ohjelmatapahtuma. Astrid Joutsenon rahaston apurahat jaettiin ensimmäisen kerran toukokuussa 1970 Turun Musiikkiopistossa järjestetyssä tilaisuudessa. Toukokuinen tilaisuus musiikkiopistossa kuului vuosien ajan rahaston säännölliseen ohjelmaan.

Rahaston ensimmäinen toimintavuosikymmen, 1960-luku, oli maakunnallisen rahaston toiminnan kannalta Turku-keskeinen. Ei se niinkään merkinnyt apurahojen kohdentumista turkulaisiin kohteisiin, vaan enemmänkin rahaston ulkoisen näkyvyyden rajoittumista Turun piiriin. Käytännössä kyse oli siitä, että vuosijuhlat vietettiin säännönmukaisesti Akatemiatalolla.

Apurahojen jakamisessa rahasto ei pyrkinyt luomaan erityisiä painopisteitä, vaan eri alat saivat tukea lähinnä siinä suhteessa kuin kultakin alalta anomuksia esitettiin. Siksipä Turun yliopiston piirissä tehtävä humanistinen ja yhteiskuntatieteellinen tutkimus oli monina alkupään vuosina varsin vahvasti edustettuna. Nähtävästi tämä johtui siitä, että Kulttuurirahasto tuli siellä varhain tunnetuksi ja tutkimusapurahoja osattiin siellä siitä syystä ahkerimmin anoa. Toinen syy on se, että alkuaikoina ei ollut suuria lääketieteeseen suunnattuja nimikkorahastoja.²

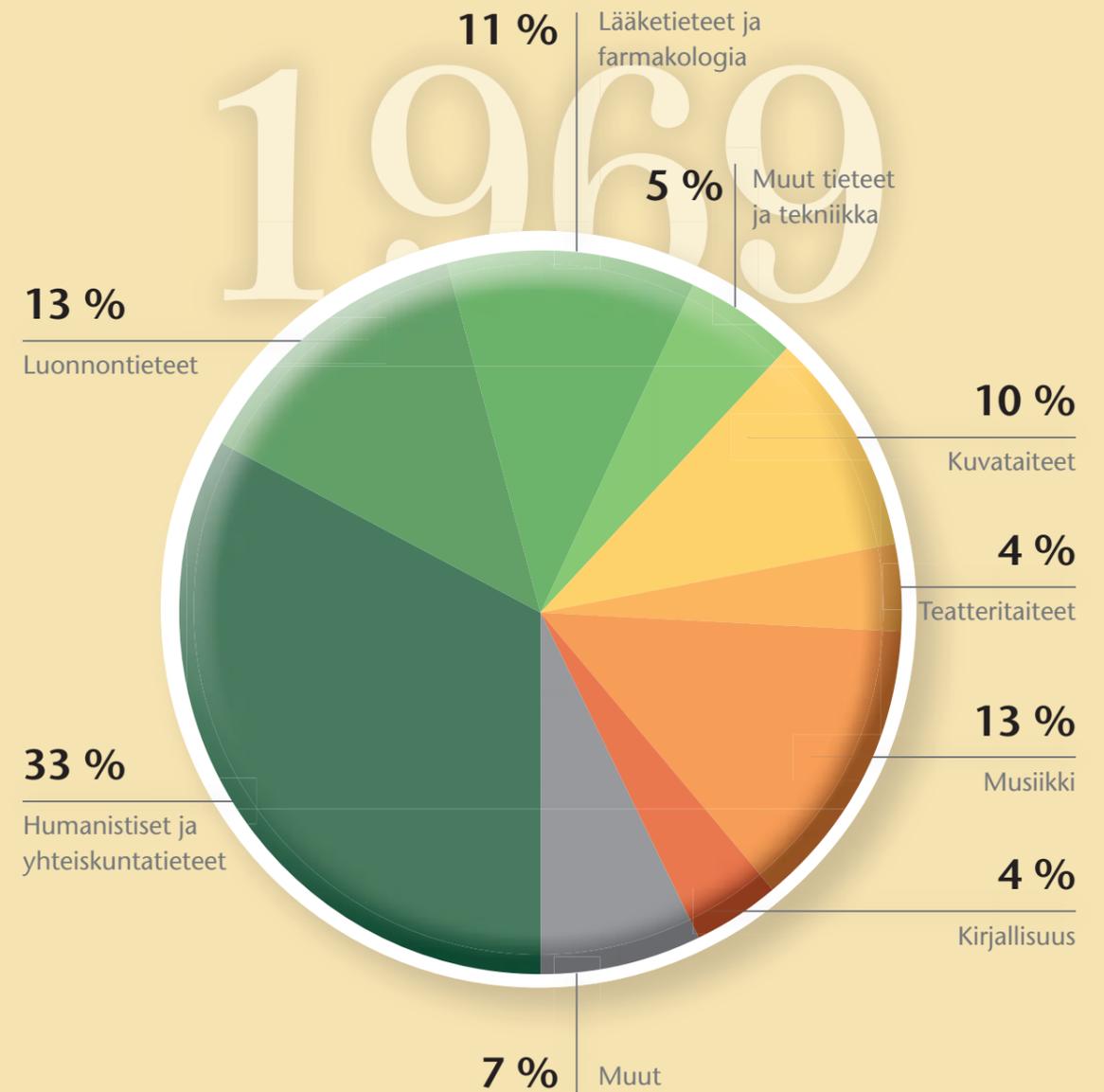
Lähteet |

1 Toimintakertomus 1965–66

2 Toimintakertomukset 1963–74

Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston joulukuussa 1969 jakamien apurahojen jakautuminen eri aloille

Lähde | Toimintakertomus 1969–70

Ensimmäisellä vuosikymmenellä humanistinen ja yhteiskuntatieteellinen tutkimus Turun yliopistossa oli painopisteessä. Esimerkivuonna sille osoitettiin kolmannes kaikista apurahoista. Kaiken kaikkiaan tieteelliseen tutkimukseen jaettiin vajaa kaksi kolmasosaa apurahoista.

Nimikkorahastoja karttuu

Viivi ja Niilo Kallion rahasto 1965

MAAKUNTARAHASTOJEN perustamiskeräyksen yhteydessä syntyneet viisi nimikkorahastoa saivat pian seuraajia. Uskelalaisen opettajaperheeseen vuonna 1890 syntynyt Niilo Kallio väitteli matematiikan tohtoriksi ja päätyi Kouluhallitukseen matemaattisten aineiden kouluneuvokseksi sekä myös muun muassa tunnetun Kallion laskuopin kirjoittajaksi. Hän avioitui vuonna 1919 Lapin kuvaajana tunnetuksi tulleen taidemaalari Viivi von Schrowen kanssa, joka oli kotoisin kemiläisestä upseeriperheestä.

Kolme Kallion veljestä olivat nuoresta pitäen olleet hyvin kiinnostuneita Salon seudun historiasta ja perinteestä. Omien pääammatteensa ohessa he olivat julkaisseet useita teoksia aiheesta sekä perustaneet Uskelan museoseuran ja keränneet museoesineistöä ja muuta aineistoa lapsuudenkotiinsa Meritalon kouluun.

Vuonna 1960 Viivi ja Niilo Kallio lahjoittivat Suomen Kulttuurirahastoon summan nimikkorahaston perustamiseksi. Sen tarkoituksiksi määriteltiin Salon seudun tutkimuksen sekä Salo-Uskelan museon tukeminen. Kun Varsinais-Suomi sitten sai oman maakuntarahastonsa, esittivät lahjoittajat toivomuksen nimikkorahaston siirtämisestä sen yhteyteen. Siirto toteutui vuonna 1965. Kalliot kartuttivat nimikkorahastoaan säännöllisin lahjoituksin ja viimein testamenttasivat sille huomattavan pääoman.

Lähde | Anna Koiviston keräämä aineisto nimikkorahastojen esitteitä varten

Salora Oy:n rahasto 1968

VUONNA 1928 Saloon perustettu radioverstaas oli kasvanut vuosikymmenten aikana radion yleistymisen mukana, ja televisiokaudella Salora kasvoi entistä nopeammin. Väritelevisioiden valmistajana Salorasta tuli kansainvälinen vientiyritys. Saloran nopea kasvu taittui 1970-luvun lopulla rahoitusvaikeuksiin, joiden seurauksena yritys siirtyi pois Nordellin perustajasuvulta. Salora sulautettiin sittemmin 1980-luvulla Nokia-yhtiöön, ja kun Nokia luopui 1990-luvun jälkipuoliskolla kulutuselektronikan valmistuksesta, siirtyi Saloran tuotemerkkikin ulkomaiseen omistukseen.

Juhlissaan 40-vuotispäiviään vuonna 1968 Salora Oy lahjoitti Kulttuurirahastolle nimikkorahastoon vaadittavan 10 000 markan peruspääoman. Näin syntyi nimikkorahasto, joka yhä kantaa Saloran koko maassa tunnettua nimeä.

Lähde | Anna Koiviston keräämä aineisto nimikkorahastojen esitteitä varten

Professori Sauli Viikari

Kuva | Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston kokoelmat

Kouluneuvos Niilo Kallio ja hänen puolisonsa, taidemaalari Viivi Kallio olivat kiinnostuneita Salon seudun historiasta ja halusivat lahjoittaa omaisuuttaan alueen tutkimusta ja museotoimintaa tukevaan työhön.

Kuva | Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston kokoelmat

Salora Oy:sta teollisuusneuvos F. A. Nordell luovutti 10 000 markan lahjoituksen Varsinais-Suomen rahaston hoitokunnalle. Luovutuksen otti vastaan maaherra Esko Kulovaara. Rahaston tarkoituksena on tukea Salon seudun kulttuurityötä.

Kuva | Turun Sanomien arkisto

Tohtori Tapio Valkeakari vastaanotti vuonna 1974 professori Toivo Salmen muistorahastosta myönnettyä palkintoa, jonka hänelle luovutti hoitokunnan puheenjohtaja, maaherra Sylvi Siltanen.

Kuva | Turun Sanomien arkisto

Sauli Viikarin rahasto 1968

TURUN YLIOPISTOLLISEN keskussairaalan kirurgian klinikan ylilääkäri, professori Sauli Viikari oli alallaan edelläkävijä. Hänen johtamansa kirurgiryhmä teki vuonna 1960 Suomen ensimmäisen onnistuneen avosydänleikkauksen. Viikarin täyttäessä 50 vuotta vuonna 1968 toteuttivat hänen ystävänsä ja kollegansa onnittelukeräyksen, jonka tuotosta muodostettiin rahasto tukemaan sydän- ja verisuonitautien tutkimusta.

Lähde | Anna Koiviston keräämä aineisto nimikkorahastojen esitteitä varten

laittoi pystyyn keräyksen, jolla saatiin toiset viisi tuhatta. Näin syntyi nimikkorahaston sen aikainen minimipääoma.

Rahaston ei kuitenkaan tarvinnut lähteä liikkeelle pienimmällä mahdollisella pääomalla, sillä siihen liitettiin jo aikaisemmin kerätty Toivo Salmen muistorahasto. Turun yliopiston lastentautien professori Toivo Salmen 60-vuotispäivien onnittelusta syntyi vuonna 1964 rahasto, joka edelleen karttui jo seuraavana vuonna Toivo Salmen kuoltua. Toivo Salmen muistorahaston isona lahjoittajana oli toinen lääketehdas, Farmos-yhtymään kuulunut Lääke Oy.

Lastentautien rahasto 1969

Lastenrahasto

LASTENTAUTIEN rahasto muovautui kolmesta toisiinsa liittyvästä tahosta. Huhtamäki-yhtymään kuuluva lääketehdas Leiras lahjoitti Kulttuurirahastolle viisi tuhatta markkaa, joka ei yksinään olisi riittänyt nimikkorahaston perustamiseen. Turun yliopistollisen keskussairaalan lastentautiklinikan henkilökunta

Näin syntynyt Lastentautien rahasto tukee sääntöjensä mukaan lastentautien tutkimusta Varsinais-Suomen alueella. Se myöntää myös joka viides vuosi Toivo Salmen muistopalkinnon parhaasta lapsiin kohdistuvasta väitöskirjasta Turun yliopistossa. Varsinais-Suomen Kulttuurirahastoon syntyi siis 1960-luvun lopulla kaksi kahdelle lääketieteen erityisalalle suunnattua nimikkorahastoa.

Lähde | Anna Koiviston keräämä aineisto nimikkorahastojen esitteitä varten

Astrid Joutsenon rahasto 1969

TURKULAINEN PIANOTAITEILIJÄ Astrid Joutseno oli värikäs kulttuuripersoona, valtakunnallisesti merkittävä musiikkipedagogian uranuurtaja sekä kansainvälisesti tunnettu konserttipianisti. Hän kuoli 63-vuotiaana vuonna 1962. Hänen duopartnerinsa, viulisti Kerttu Wanteen testamenttilahjoituksesta syntyi vuonna 1964 yksityinen Astrid Joutsenon nimeä kantava säätiö, jonka tarkoituksena oli avustaa lahjakaiden nuorten musiikkiopintoja.

Pianotaiteilija Astrid Joutsenon säätiö päätti vuonna 1969 lakkauttaa itsensä ja lahjoittaa omaisuutensa Suomen Kulttuurirahastolle. Periturkulainen säätiö muuntui näin luontevasti Varsinais-Suomen rahaston nimikkorahastoksi. Säätiön rahavarat olivat luovutusshetkellä perin vaatimattomat, mutta omaisuuteen kuului asunto, jonka myyntitulo mahdollisti musiikkiopintojen tukemisen vuosittaisilla stipendeillä.

Lähde | Anna Koiviston keräämä aineisto nimikkorahastojen esitteitä varten

Yrjö Väisälän rahasto 1971

KESKUSRAHASTOSTA maakuntarahastoon siirretty nimikkorahasto on myös Yrjö Väisälän rahasto. Se syntyi suomalaisen tähtitieteen uranuurtajan, professori Yrjö Väisälän 60-vuotispäivänä syyskuussa 1951 hänen oppilaidensa aloitteesta. Alkujaan erillisen säätiön perustamistarkoituksessa kerätyistä varoista muodostettiin Suomen Kulttuurirahaston nimikkorahasto, joka annettiin Väisälän itsensä hallinnoitavaksi. Rahaston varoja käytettiin Tuorlan tutkimustöihin, minkä vuoksi rahasto kutistui ja se muutettiin vuonna 1961 muistostipendiksi.

Akateemikko Väisälän kuoltua vuonna 1971 karttui rahastoon uusia varoja, ja muutoinkin rahasto oli järjestettävä uudelle pohjalle. Silloin se siirrettiin Varsinais-Suomen rahaston yhteyteen omaksi nimikkorahastokseen.

Lähde | TMA, Varsinais-Suomen kulttuurirahaston arkisto, Yrjö Väisälän rahaston hoitokunnan pöytäkirjat; Anna Koiviston keräämä aineisto nimikkorahastojen esitteitä varten.

V. A. Koskenniemen rahasto 1972

RUNOILIJÄ Veikko Antero Koskenniemenestä oli 1910-luvulla tullut yksi maan johtavista kirjallisista kulttuurihahmoista, minkä ansiosta hänet nimitettiin vasta perustetun Turun yliopiston kirjallisuuden professorin virkaan - varat virkaan lahjoittaneen henkilön toiveen mukaisesti - vuonna 1921. Koskenniemen poliittinen näkemys muotoutui jyrkäksi oikeistolaisuudeksi, minkä vuoksi häntä on kutsuttu valkoisen Suomen hovi-runoilijaksi.

Koskenniemeä ehdotettiin vuonna 1938 myös perusteilla olevan Suomen Kulttuurirahaston johtokunnan puheenjohtajaksi, mutta tehtävään pyydettiin Yrjö Reenpää, jolla ei ollut kiistellyn persoonan taakkaa. Koskenniemi joutui toisen maailmansodan jälkeen jossain määrin sivuun kulttuurivaikuttajan roolistaan, mutta ura jatkui 1940-luvun lopulta alkaen Suomen Akatemian jäsenenä vuoteen 1955 asti.¹

Vuonna 1960 Koskenniemi täytti 75 vuotta, ja Turun Kirjailijat ry. keräsi syntymäpäivälahjaksi perusrahaan tukemaan nuoria lyyrikoita. Koskenniemen kuoltua vuonna 1962 lahjoitti mainittu kirjailijayhdistys varat Suomen Kulttuurirahastolle nimikkorahastoksi. Koskenniemi oli asunut pääosan elämästään ja tehnyt pääosan elämäntyöstään Turussa, ja rahaston varatkin olivat turkulaisen yhdistyksen keräämät. Siksi oli luontevaa siirtää rahasto Varsinais-Suomen kulttuurirahaston nimikkorahastoksi vuonna 1972. V. A. Koskenniemen rahasto jakoi sääntöjensä mukaan hakemuksetta palkintoja suomalaisille runoilijoille. Nimikkorahaston varojen tultua käytetyksi tarkoitukseensa V. A. Koskenniemen rahasto lakkautettiin vuonna 1987.²

Lähteet |

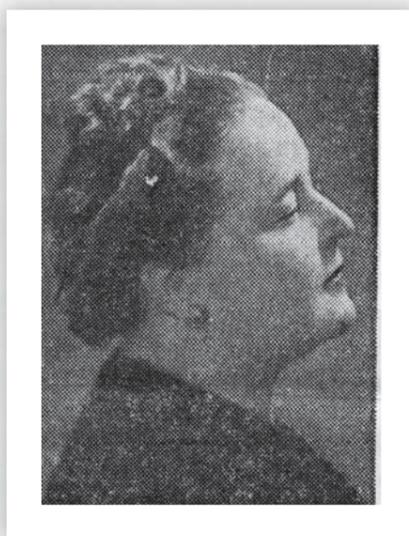
1 Kansallinen elämäkerrasto, V. A. Koskenniemi; Pohls 1989 s. 354

2 Anna Koiviston keräämä aineisto nimikkorahastojen esitteitä varten

Maaherra Paavo Aitio luovuttamassa V. A. Koskenniemen palkintoa, 20.000 mk, kirjailija Lassi Nummelle 15.12.1985 Naantalissa.

Kuva | Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston kokoelmat

Astrid Joutseno

Kuva | Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston kokoelmat

Ensimmäisen toimintavuosikymmenensä aikana maakuntarahasto oli siis saanut piiriinsä jo 12 nimikkorahastoa, joista kolmen varoja sai hoitokunta määrätä haluamiinsa kohteisiin. Loputkin sentään jakautuivat varsin tasaisesti tieteen ja taiteen eri aloille. Tiukimmin kohdennettuja olivat Lounais-Suomen Sähkön ja Astrid Joutsenon rahastot, jotka samalla osaltaan ohjasivat myös maakuntarahaston vuosikäytäntöjä ja -rytmiä.

Maakunnallisuus vahvistuu

Vuosijuhlat muuallekin maakuntaan

MAAKUNTARAHASTON hallintoon oli alusta alkaen nimetty hoitokunnan avuksi erityiset aluetoimikunnat Salon, Loimaan ja Vakka-Suomen alueille. Aluetoimikuntien merkitys jäi vähäiseksi, ja niistä luovuttiin muutaman vuoden kuluttua. Suurempi merkitys oli hoitokunnan koostumuksella. Puolet hoitokunnan jäsenistä nimesi Varsinais-Suomen Maakuntaliitto, jonka nimeämiskäytännöstä syntyivät eräänlaiset alueelliset mandaatit hoitokuntaan.

Apurahojen kohdentamisessa Turku painottui hyvin luonnollisesti. Olihan se maakunnan pääkaupungin ohella korkeakoulukaupunki ja useimpien taidelaitosten sijoituspaikka. Monenkin apurahan saaneen tutkijan tutkimuskohteena oli silti Varsinais-Suomen maaseutu tai maakunta kokonaisuutena, mikä käytännössä vähensi Turku-keskeisyyttä. Lisäksi Viivi ja Niilo Kallion rahasto jakoi sääntöjensä mukaan apurahoja vain Salon seutua koskevaan tutkimukseen, ja Lounais-Suomen Sähkön rahasto levitti oppilasstipendinsä kautta maakunnan. Nämä yhdesä tasoittivat tilannetta.

Kuitenkaan apurahojen alueellisen jakautumisen tasa-puolisuus ei enää 1970-luvulla taannut rahaston maakunnallista luonnetta. Kulttuurirahaston näkyvyys perustui miltei kokonaan vuosijuhlaan ja sen lehti uutisointiin. Maakunnan laidoilta katsoen vuosijuhla hukkui Turun moniin tapahtumiin, eikä osakeskusten

paikallislehdissä kovinkaan näyttävästi uutisoitu rahaston juhlia. Luonnollisena ratkaisuna oli vuosijuhlan siirtäminen myös maakunnan muihin keskuksiin.

Ensimmäinen Turun ulkopuolella järjestetty vuosijuhla vietettiin Salon kansalaiskoululla joulukuussa 1973. Se oli samalla rahaston kymmenes vuosijuhla. Jo pari vuotta aiemmin oli vuosijuhlien kovin puhepainotteista ohjelmaa ryhdytty kulttuuristamaan stipendinsaajien musiikkiesityksillä. Salon juhlassa tavoiteltiin ehkä vähän myös ajan yleisempää ilmapiiriä, kun ulkomaan opintomatkaan stipendin saanut näyttelijä MaijaLiisa Peuhu esitti Bertolt Brechtin lauluja.¹

Vuonna 1976 oli vuorossa Pohitullin koulu Uudessakungissa. 1970-luvun loppupuolelta lähtien rahaston vuosijuhla on vietetty suurin piirtein joka toisena vuonna eri puolilla maakuntaa, joka toisena taas Turussa. Maakuntarahaston vuosijuhla sai paikallisesti suuren huomion ja teki rahastoa sitä kautta laajemmin tunnetuksi.²

Lähteet |

1. Vuosikertomus 1973–74
2. TMA, vuosikertomukset 1976–87

»» Historiallinen rakennus historiallisessa ympäristössä

»» Vuosijuhlassa Akatemiatalossa vuonna 1967

Vuoden 1967 vuosijuhlassa Akatemiatalossa saajat ovat juuri ottaneet vastaan apurahansa. Kateederin edessä seisovat rahaston hoitokunnan puheenjohtaja maaherra Esko Kulovaara ja asiamies Paavo Koponen.

Kuva | Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston kokoelmat

Turun Akatemiatalon juhlasali on vuosikymmenten aikana ollut useimpien Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston vuosijuhlien tapahtumapaikkana. Historiallinen rakennus historiallisessa ympäristössä juhlavine interiööreineen on tuonut juhliin arvokkuutta. Alemmassa kuvassa hoitokunnan puheenjohtaja Arne Rousi avaa vuosijuhlatilaisuuden vuonna 2002, ylemmässä kuvassa Akatemiatalo juhlatilaisuuden rahaston vuosijuhlan 2007 johdosta.

Kuva | Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston kokoelmat

Puheenjohtaja Paavo Aitio ja asiamies Olavi Koivukanga jakavat apurahoja vuonna 1988.
Kuva | Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston kokoelmat

»» Vuosijuhla
1988 Halikossa

Suomen Kulttuurirahaston Varsinais-Suomen rahaston hoitokunnan puheenjohtaja Mikko Ketonen kättelee muusikko Tina Krausen, joka sai 18 000 markan apurahan vuonna 1991 Astrid Joutsenen rahastosta tutkiakseen, miten sävellystyötä ja musiikkia voitaisiin soveltaa neuropsykologiaan.

Kuvat | Turun Sanomien arkisto

»» Vuonna 1991
apurahat jaettiin Littoisten
Monitoimitalossa

Hoitokunnan puheenjohtaja Riitta Pyykkö ojensi rahaston palkinnon tutkija Kari Alifrostille paikalliskulttuuria edistävästä työstä. Juhlissa esiintyi mezzosopraano Mari Sares säestäjänään Mikael Kempainen.

Kuvat | Sami Kilpiö

»» Vuosijuhla
Turussa Akatemia-
taloissa vuonna 2007

Mirja-Liisa Herhi ja Antti Talvio esittivät 1400-luvun tanssia harpisti Debra Gomez-Tapion säestyksellä.
Kuvat | Vesa Väärä

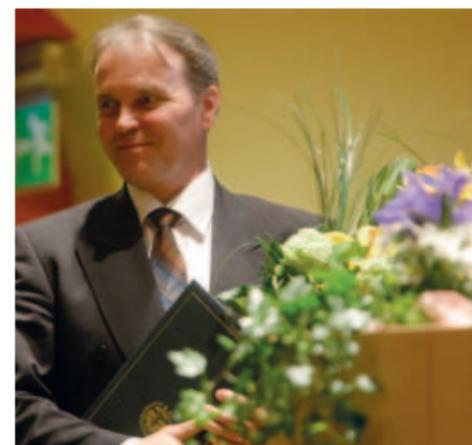

Heli Laaksonen ottaa vastaan palkinnon alueellisen kirjallisen kulttuurin ja murrerunouden edistämisestä vuoden 2004 vuosijuhlissa Akatemiatalossa. Palkintoa ovat jakamassa asiamies Seija Jumppanen ja puheenjohtaja Leena Kartio.

Kuva | Vesa-Matti Väärä

»» Vuonna 2004
Turun Akatemiatalossa

»» Vuosijuhla Salossa
Kulttuurikeskus Kivassa
vuonna 2008

Talous notkossa

MUUTAMIEN alkuvuosien innostus tasaantui pian ja vuosittaiset lahjoitusmäärät pienenevät tuntuvasti. Varsinais-Suomen rahasto oli aloittanut apurahojen jakamisen verraten varovasti ja pääomat oli sijoitettu hyvin, niin ettei rahaston tarvinnut elää aivan kädestä suuhun. Niinpä rahasto pystyi jakamaan vuosittain suhteellisen tasaisen määrän apurahoja. Ja koko 1960-luvun lahjoitusten määrä oli sentään useimpina vuosina suurempi kuin jaettujen apurahojen määrä. Tähän vaikuttivat ennen muuta maakuntarahaston piiriin siirretyt nimikkorahastot.

Aallonpohja tuli vastaan 1970-luvun alkupuolella, jolloin lahjoituksia kertyi monena vuonna peräkkäin vain murto-osa ja etuista apurahoista. Se tarkoitti tietysti rahaston pääoman kutistumista. Absoluuttista kutistumista voimisti inflaatio, joka noina öljykriisin vuosina nakersi rahan arvoa nopeasti.

Paitsi rahaston säästöihin, vaikutti inflaatio tietysti myös apurahiin. 1960-luvun jälkipuoliskolla tavallisimmin myönnetyn tutkimus- ja taideapurahan suuruus oli 2000 markkaa. Elin-kustannusindeksillä muutettuna se vastasi vuoden 2010 rahassa vähän yli 3000 euroa. Koska silloin ei normaali elämä edellyttänyt vielä läheskään nykyistä kulutustasoa, pystyi apurahalla työskentelemään useampia kuukausia.

Koska jaettavat varat eivät 1970-luvun alkupuolella lisääntyneet, ei apurahoja voinut oleellisesti suurentaa. Siksi

tyypillisen apurahan ostovoima aleni jatkuvasti. Vaikka rahaston varat 1970-luvun jälkipuoliskolla taas alkoivatkin karttua, käytettiin lisääntynyt toimintavara mieluummin jaettujen apurahojen lukumäärän kasvattamiseen, sillä myös apuraha-anomuksia tuli rahastolle aikaisempaa enemmän.

Alimmillaan apurahojen ostovoima kävi 1980-luvun alussa, jolloin tyypillinen apuraha esimerkiksi väitöskirjatyöhön oli suuruudeltaan 4000 markkaa. Nykyrahaksi muutettuna se vastasi vajaata 1500 euroa, eli apurahan reaaliarvo oli pudonnut jo selvästi alle puoleen alkuaikojen tasosta. Säästäväisestikään eläen ei apurahalla monta kuukautta tullut toimeen. Apurahasta uhkasi tulla tieteellisen tai taiteellisen työskentelyn mahdollistajan sijasta kannustusstipendi.¹

Osaltaan Suomen Kulttuurirahaston vaikutuksesta jo 1960-luvulla alkuun saadut lait kulttuurin rahoittamisesta olivat lisänneet julkisen vallan tukea suuresti. Erityisesti taiteiden osalta läänikohtaisilla taidetoimikunnilla oli yksityisiä rahastoja vahvemmat taloudelliset rahkeet. Myös kuntien panostus kulttuuriin lisääntyi. Vuoden 1980 laki kuntien kulttuuritoiminnasta velvoitti kunnat perustamaan erityiset kulttuurilautakunnat ja kannusti kulttuurisihteerien palkkaamiseen. Tieteissä taas esimerkiksi uudistetun Suomen Akatemian tuki tutkimushankkeille oli yksittäisen tutkijan kannalta merkityksellisempi kuin Kulttuurirahaston

pieni apuraha. Niissä oloissa maakunnallisen kulttuurirahaston asemaa uhkasi suhteellinen näivettyminen.

Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston uutena asiamiehenä toukokuussa 1975 aloittaneen Paavo Salosen keskeiseksi tehtäväksi tuli talouden suunnan kääntäminen lahjoituksia hankkimalla. Keväällä 1976 Varsinais-Suomen Kulttuurirahasto suuntasi liikelaitoksille keräyksen, johon osallistuivat myös hoitokunnan keskuudesta valitun työvaliokunnan jäsenet. Yhdessä asiamiehen kanssa he ottivat henkilökohtaisesti yhteyttä kaikkiaan 95 eri yritykseen.²

Yritysten puoleen kääntyminen tuotti varsin hyvän tuloksen lukuisina pienehköinä toimintalahjoituksina yleisrahastoon. Vielä enemmän vaikutti sittenkin se, että Varsinais-Suomen Kulttuurirahasto sai vuonna 1976 ensimmäisen suurehkon testamenttilahjoituksensa. Se oli Turussa toimineen kuuropettaja Alli Seppälän testamenttilahjoitus, jonka lahjoittaja osoitti sydän- ja verisuonisairauksien tutkimusta tukevalle Sauli Viikarin nimikkorahastolle.

Toinen huomattava testamenttilahjoitus rahastolle tuli vuonna 1977. Hellaksella kirjanpitäjänä elämäntyönsä tehnyt Evi Lönnfors testamenttasi rahastolle 100 000 markan pääoman, josta muodostettiin lahjoittajan nimeä kantava nimikkorahasto tieteellisen ja taiteellisen työn tukemiseksi. Vuonna 1980 Varsinais-Suomen Kulttuurirahasto sai Turun Sanomilta 100 000 markan lahjoituksen nimikkorahaston pääoman kartuttamiseen. Vuonna 1982 Olli Vihanto ja Pirjo-Riitta Auranen lahjoittivat vanhempiansa Lyyli ja Kalle Vihannon nimeä kantavaan nimikkorahastoon 210 000 markkaa. Vihannon rahasto toi ensimmäisen Loimaan alueelle suunnatun nimikkorahaston, millä lahjoittajat tahtoivat muistaa Loimaalla elämäntyönsä tehneitä vanhempiaan.³

Suuret lahjoitukset ja myös vuosittaisten toimintalahjoitusten määrän kasvu kohensivat nopeasti maakuntarahaston taloutta sen toisen toimintavuosisikymmenen lähestyessä loppuaan. Toimintaedellytysten parantuessa alettiin miettiä myös maakuntarahaston linjan ja toimintamallien tarkistamista.⁴

Lähteet |

1. Toimintakertomukset 1963–2009
2. TMA Työvaliokunnan kokous 26.2.1976
3. Anna Koiviston keräämä aineisto nimikkorahastojen esitteitä varten; Pirjo-Riitta Auranen 19.12.2011
4. Toimintakertomukset 1976–84

Lääninasessori Pirjo-Riitta Auranen ja toimitusjohtaja Olli Vihanto perustivat lahjoituksillaan 23.11.1982 vanhempiansa, Lyyli ja Kalle Vihannon nimeä kantavan rahaston Varsinais-Suomen rahastoon. Vas. rahaston puheenjohtaja Paavo Aitio.

Kuva | Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston kokoelmat

»» Uusia rahastoja perustettiin.

Klarinettikursseista kaupungin kulttuuritavaramerkiksi

Uudenkaupungin Crusell-viikon juuret ovat Sulo Talvitien ideoimissa klarinettikursseissa Vakka-Suomen musiikkiopiston piirissä. Kurssit johdattivat uusikaupunkilaissyntyisen Bernhard Henrik Crusellin tuotannon ääreen. Tukholman hovikapellin klarinetistina 1700- ja 1800-luvun taitteessa uransa luonut Crusell oli Keski-Eurooppaakin esiintymässä kiertänyt klarinetti-taiteilija ja kansainvälisesti tunnettu säveltäjä.

Tutkija Fabian Dahlströmin asiantuntemuksella Uudessakaupungissa ryhdyttiin vuodesta 1982 lähtien järjestämään kesäistä musiikkitapahtumaa, jonka keskeisenä runkona oli klarinettikilpailu. Vuonna 1989 tapahtuman taiteellisen johdon otti käsiinsä Osmo Vänskä, joka laajensi tapahtumaa ja kohotti tuntuvasti sen näkyvyyttä. Crusell-viikosta alkoi tulla kansainvälisestäkin huomattu puupuhaltimien musiikkijuhla.

Tuossa vaiheessa myös Varsinais-Suomen Kulttuurirahasto alkoi osallistua Crusell-viikon rahoittamiseen. Varsinkin 1990-luvun alun taloudellisesti vaikeina vuosina, jolloin tapahtuman budjetti oli vielä suhteellisen vaatimaton, Kulttuurirahaston vähäinenkin tuki antoi ilmaa siipien alle. Crusell-viikko on löytänyt oman paikkansa kesäisten kulttuuritapahtumien tarjonnassa.

Bernhard Henrik Crusell 1775–1838
Johan Gustaf Sandbergin muotokuva vuodelta 1826

Linjan tarkistuksia

ELOKUUSSA vuonna 1980 otettiin hoitokunnan kokouksessa varsinaisesti ensimmäistä kertaa esille keskusteltavaksi maakuntarahaston toiminta yleensä. Siihen asti rahaston linja oli muotoutunut käytännön toiminnan kautta ilman erityistä linjapohdintaa. Apurahojen jakamista pidettiin itsestään selvästi rahaston pääasiallisena toimintamuotona, ja apurahapolitiikka taas ohjautui toisaalta käytettävien resurssien, toisaalta saapuneiden anomusten perusteella.

Keskustelun alkuunpanijana oli kokouksessa mukana ollut Suomen Kulttuurirahaston yliasiamies Matti Ilmanen. Hän totesi, että koko Kulttuurirahaston varoista noin viidennes on maakuntarahastoissa, joiden joukossa Varsinais-Suomen rahasto toimii hieman muista poikkeavasti. Muualla maakuntarahastojen toiminta suuntautuu maakunnallisten tapahtumien tukemiseen. Tulisiko myös Varsinais-Suomen rahaston osallistua aktiivisemmin maakunnallisen kulttuurin tuottamiseen vai pitäytyä akateem-

misessä roolissaan tutkimusapurahojen myöntäjänä? Keskustelun teemat siis kulkivat jo tuolloin paljolti niitä polkuja, jotka edelleen ovat ajankohtaisia.

Yhdeksi lähtökohdaksi todettiin maakuntarahastojen erilainen rahoituspohja. Monien maakuntarahastojen talous nojasi paljolti kuntien toiminta-avustuksiin, joilla taas Varsinais-Suomen rahastossa oli vähäinen merkitys. Yhtä mieltä oltiin siitä, että jaetut apurahat olivat kovin pieniä. Muun muassa musiikki- ja taideleirien järjestämistä esitettiin apurahoja vaikuttavampana toimintamuotona. Hoitokunnan jäsen ministeri Johannes Koikkalainen nosti esiin Turun Piirustuskoulun, jonka ylläpitämiseen osallistumista hän piti tärkeänä. Kansainvälisen toiminnan lisäämistäkin etenkin Pohjoismaiden suuntaan keskustelussa kaivattiin.

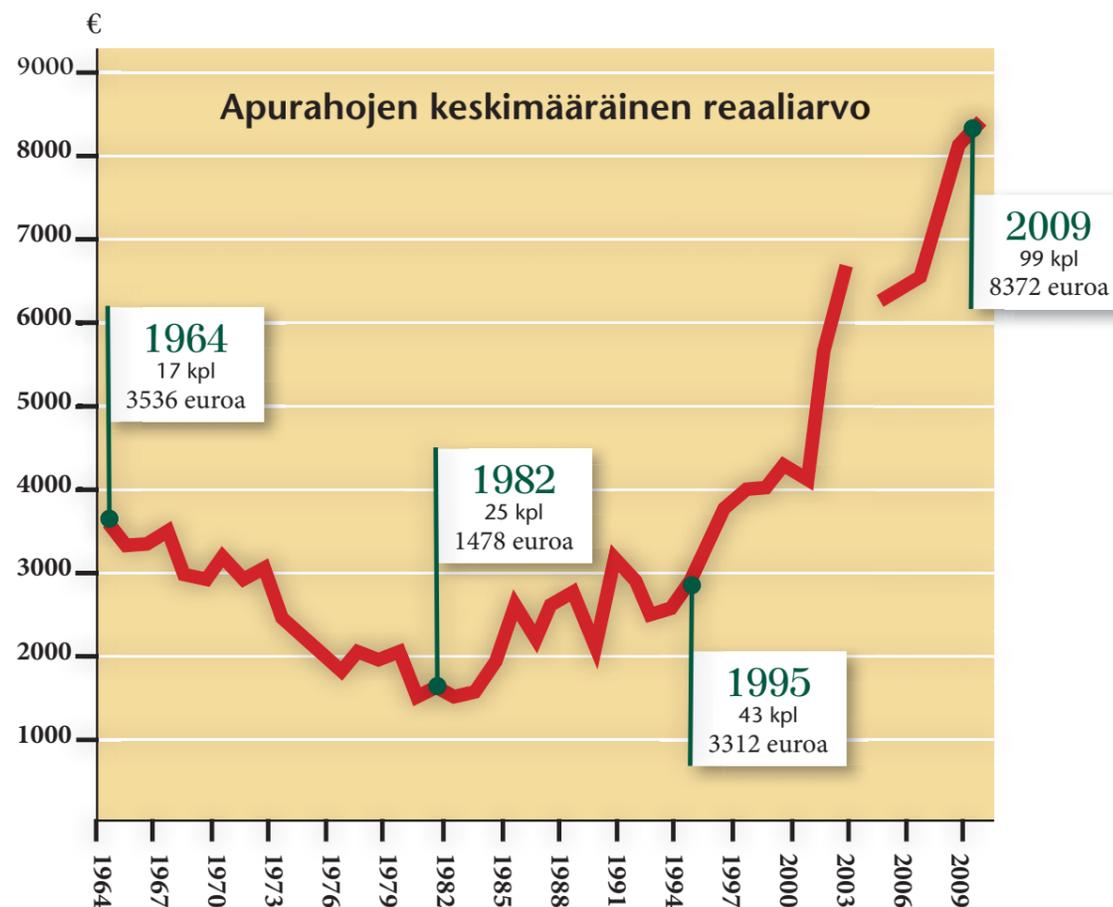
Laajan keskustelun yhteenvedoksi tuli lopulta, että kovin rajuihin suunnanmuutoksiin ei ollut syytä. Turun Sanomien varatoimitusjohtaja Mikko Ketonen muistutti, että nimikkorahastojen perustajien tahdon yli ei saa kävellä. Kaupunginsihteeri Paavo Mäkisen mielestä varsinaisen kulttuuritoiminnan toteutus kuuluu muille yhteisöille, ja kulttuurirahaston tulee pitäytyä ensisijaisesti apurahojen jakamisessa.¹

Näin sitten käytännössä myös tapahtui. Rahasto käytti kohenevaa talouttaan ensisijaisesti lisäämällä apurahansaajien lukumäärää. Ulkoisesti rahaston toiminta pysyi hyvin entisen muotoisena vielä pitkään. Jaettujen apurahojen määrä sen sijaan nousi nopeasti yli kaksinkertaiseksi 1970-luvun aallonpohjaan verrattuna.²

Toisen kerran toimintatapojen uudistaminen otettiin hoitokunnassa viralliseen keskusteluun vuonna 1987, jolloin maakuntarahastot saivat Suomen Kulttuurirahaston Kannatusyhdistyksen 50-vuotisjuhlan kunniaksi kukin miljoonan markan ylimääräisen lisäyksen pääomiinsa. Keskustelussa pääongelmaksi esitettiin rahaston huono tunnettuus, johon etsittiin lääkkeitä esitteen laatimisesta ja laajemmasta ilmoittelusta. Ehdotuksia varsinaisesti uusista toimintamuodoista ei tuolloin tullut esiin.³

Lähteet |

1. Hoitokunnan kokous 12.8.1980
2. Toimintakertomukset 1981–91
3. Hoitokunnan kokous 11.5.1987

Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston keskimääräisen apurahan reaaliarvo vuoden 2010 euroina. Luku on laskettu jakamalla jaettujen apurahojen yhteissumma saajien määrällä. Reaaliarvo on laskettu käyttäen Tilastokeskuksen rahanmuunnoskerrointa, joka perustuu pääasiassa elinkustannusindeksiin. Luvussa eivät ole mukana Lounais-Suomen Sähkön rahaston koululaisstipendit eivätkä Astrid Joutsenon rahaston stipendit.

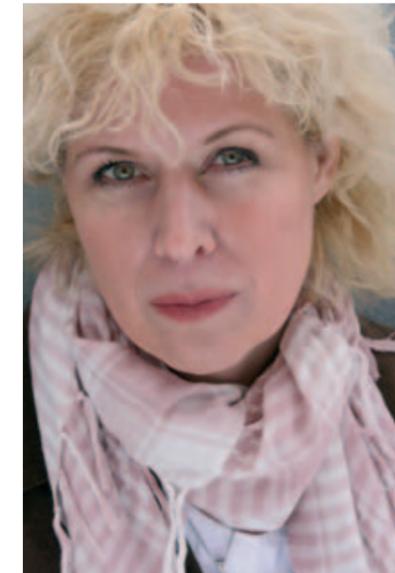
Rahaston vuosirytmien muutoksessa vuonna 2003 vuosijuhla ja apurahojen jako siirrettiin joulukuulta toukokuulle. Tästä syystä kalenterivuoden 2003 aikana ei apurahoja jaettu lainkaan, mikä selittää kuvaajan katkoksen.

Leena Lander: Apuraha kannustaa

Kirjailija Leena Lander sai vuonna 1982 Varsinais-Suomen Kulttuurirahastolta apurahan "toisen romaaninsa kirjoittamiseen". Romaanista sukeutui vuonna 1983 ilmestynyt Mikaelin kronikka. Vaikka apurahalla ei perhettä pitkään elätetty, saattoi vasta debytoinut kirjailija sen turvin edes joksikin aikaa irroittautua toisarvoisista ansiotöistä ja keskittyä kirjoittamiseen. Tuolloisessa elämäntilanteessa myös apurahan kannustava vaikutus oli suuri.

Kaiken kaikkiaan apurahajärjestelmät ovat Landerin mielestä suomalaisen kirjallisuuden elinehto. Näin pieni kielialue ei voi elättää elinvoimaista kirjallisuutta pelkästään markkinoiden ehdoilla. Aineellisen tuen ohella apurahat ovat

myös aineetonta tukea. Apurahan saaminen on tunnustus, joka kertoo myöntävän tahon uskovan hankkeeseen ja pitävän sitä merkittävänä. Se kannustaa kirjoittajaa jatkamaan.

Nyt lähes kaksi vuosikymmentä ja toista kymmentä romaania myöhemmin Leena Lander kuuluu sekä kansallisesti että kansainvälisesti tunnettuihin kirjailijoidemme joukkoon. Keväällä 2011 Varsinais-Suomen Kulttuurirahasto myönsi Landerille puolen vuoden päätoimisen työskentelyn mahdollistavan apurahan. Työn alla oli

Kuva | Laura Malmivaara

1960-luvun Turkuun sijoittuva romaani, jonka oli tarkoitus ilmestyä syksyllä 2012.

Kari Alifrosti haastatteli
Leena Landeria joulukuussa 2011

Miljoonalahjoitukset lisäävät toimintamahdollisuuksia

EHKÄPÄ maakuntarahaston hoitokunta oli turhankin pessimistinen rahaston tunnettuuden ja imagon suhteen. Kenties myös rahaston epäpoliittinen ja melko lailla konservatiivinenkin ilme oli herättänyt joissakin piireissä myönteistä asennoitumista kovin politisoituneella ajanjaksolla. Myönteinen mielikuva konkretisoitui eräiden ihmisten ajatuksena testamentata omaisuutensa maakunnan kulttuurirahastolle.

Varsinais-Suomen Kulttuurirahasto sai 1900-luvun lopulla useita huomattavan suuria testamenttilahjoituksia, jotka nostivat rahaston taloudelliset resurssit uudelle tasolle. Salolainen apteekkari Terttu Enckell oli testamentannut omaisuutensa Varsinais-Suomen Kulttuurirahastolle lääketieteen ja farmasian tutkimuksen tukemiseksi. Enckellin kuoltua toukokuussa 1984 kävi ilmi, että hänellä oli huomattava asuntovarallisuus, joka käsitti yhden asunnon Helsingissä ja kolme Salossa. Lisäksi hänellä oli melkoinen määrä pankkiosakkeita. Näin lahjoituksen raha-arvo kipusi likelle miljoonaa markkaa, joka oli yli neljännes Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston silloisista varoista.

Toisen miljoonaluokan lahjoituksen rahasto sai vuonna 1990, kun apulaisverosihteeri Urho Snellmanin testamentti pantiin täytäntöön. Verovirkailijana koko ikänsä työskennelleellä Snellmanilla oli suuri varallisuus pankkitalletuksina ja arvopapereina. Ne hän lahjoitti maakuntarahastolle säveltaiteiden tukemiseen. Lisäksi lahjoitukseen kuului hänen edesmenneen serkkunsa asunto.¹

Samalla kertaa Urho Snellmanin rahaston ohjesäännön vahvistamisen kanssa hoitokunnalla oli vahvistettavana arvoltaan vielä suurempi nimikkorahasto. Pertteliläinen Ranghild Aaltonen oli kuollut tammikuussa 1989. Hän oli viimeinen Aaltosten seitsemästä naimattomasta sisaruksesta, jotka olivat asuneet ja viljelleet Kärrin tilaa. Tila oli vain keskikokoinen, mutta perin säästäväsille sisaruksille oli kertynyt pankkiin melkoisesti rahaa jo ennen tilan myyntiä. Koska sisarukset kuolivat sydänsairauksiin, testamenttasi Ranghild Aaltonen omaisuutensa sydän- ja verisuonitautien sekä syöpätautien tutkimukseen.

Aaltosen sisarusten jälkeensä jättämä omaisuus oli yli kolmen miljoonan markan suuruinen. Kun näihin lahjoituksiin lisätään Suomen Kulttuurirahaston Kannatusyhdistykseltä vuonna 1987 saatu juhluvuosimiljoona, olivat maakuntarahaston varat lahjoitusten ansiosta varsin lyhyessä ajassa yli kaksinkertaistuneet.

Perttelin Aaltosten ja Urho Snellmanin nimikkorahastojen perustamisen yhteydessä rahasto järjesti erillisen lehdistötilaisuuden, ensimmäisen laatuaan. Tietoisella julkisuuden lisäämisellä hoitokunta toivoi synnyttävänsä esimerkin muillekin mahdollisille jälkeenjäävän omaisuutensa kohtaloa pohtiville.²

Toive ei jäänyt turhaksi, sillä 1990-luvun puolivälissä maakuntarahasto sai kaksi uutta miljoonaluokan testamenttilahjoitusta, joiden testamentit tosin oli laadittu jo paljon aiemmin.

Kesällä 1995 kuolleen turkulaisen notaari Aarne Alitalon testamentissa määrättiin hänen omaisuutensa lahjoitettavaksi Kulttuurirahastolle nivelreuman ja verenkiertoelinsairauksien tutkimukseen. Lahjoituksen aihe syntyi vuonna 1972 kuolleen puolison, Laina Alitalon sairaudesta. Lahjoituksella perustettiin Laina ja Aarne Alitalon nimikkorahasto, johon säästäväisen pariskunnan peruina tuli omaisuutta peräti 1,6 miljoonan markan edestä.

Vuonna 1996 esitettiin Hertta ja Veikko Valtosen testamentti, joka oli laadittu jo vuonna 1979. Tällä testamentilla Varsinais-Suomen Kulttuurirahasto sai tähänastisista suurimman yksittäisen lahjoituksensa. Valtosen pariskunta oli asunut pitkään Paimiossa ja työskennellyt Lounais-Suomen Sähkön palveluksessa. Sähköyhtiöhän oli yksi rahaston ensimmäisistä suurlahjoittajista, ja sen nimi esiintyi stipendinantajana koulujen kevätkuuhissa vuosittain. Lapsettomaksi jäänyt pariskunta ei halunnut omaisuutensa päätyvän valtiolle, vaan laati testamentin Kulttuurirahastolle.

Hertta Valtosen kuoltua loppuvuonna 1995 jäi lahjoitus vielä pari vuodeksi odottamaan, koska hänen iäkkäät sisarusensa olivat elinaikanaan oikeutetut omaisuuden tuottoon. Valtosen pariskunta oli vuosikymmenten aikana säästöillään hankkinut työnantajansa osakkeita, joiden arvo oli roimasti kohonnut. Pariskunta itse arvosti vaatimatonta elämää, joten varallisuus ei huvennut kulutukseen.

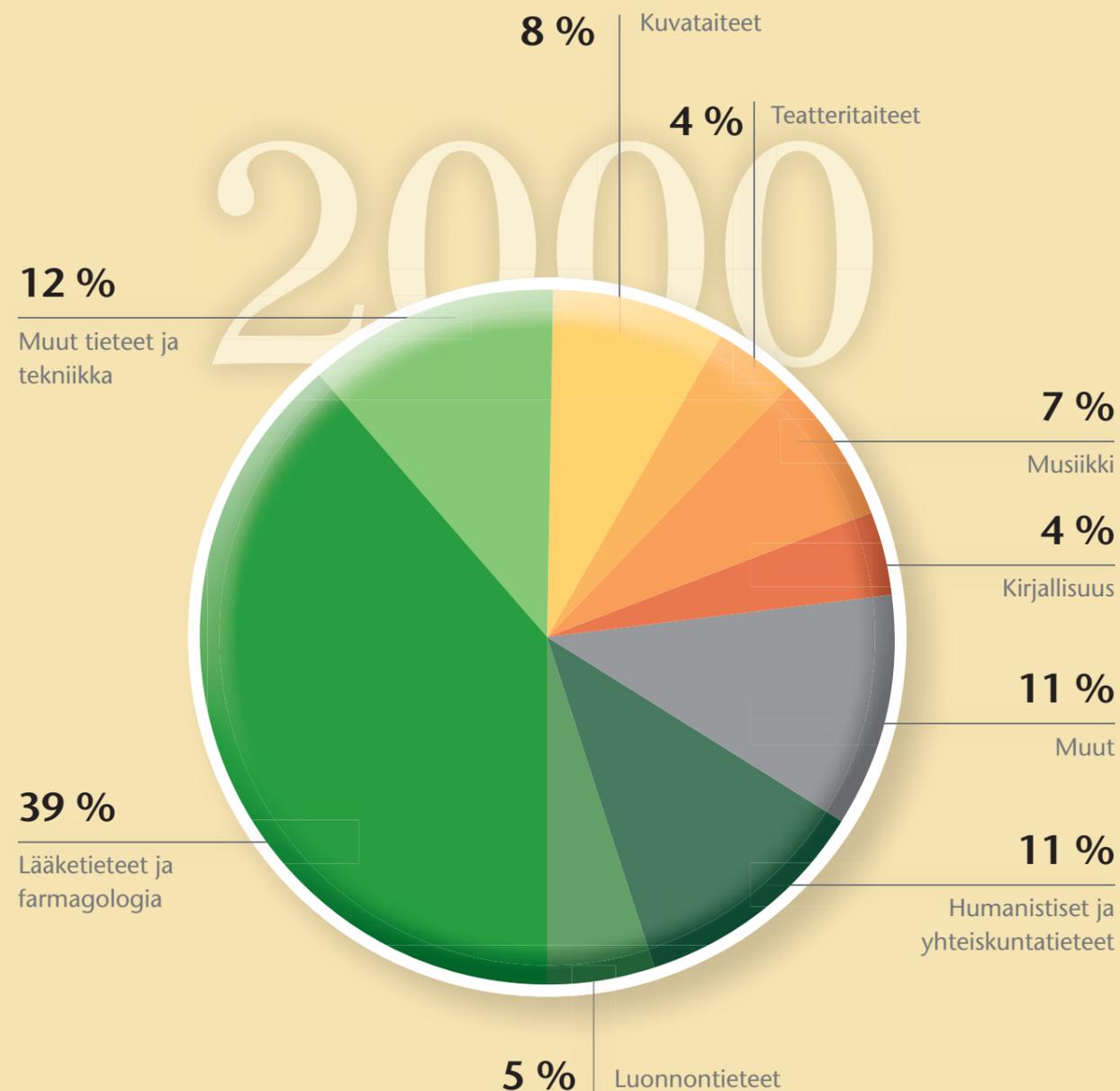
Arvopapereiden lisäksi Valtoset olivat sijoittaneet omaisuuttaan kiinteistöihin. Omaisuuden yhteisarvoksi laskettiin lähes kahdeksan miljoonaa markkaa, joten vuonna 1998 perustetusta Hertta ja Veikko Valtosen rahastosta tuli ylivoimaisesti suurin nimikkorahasto. Lahjoittajien tahdon mukaisesti nimikkorahasto tukee sydän- ja verisuonitautien tutkimusta.³

Lähteet |

1. Anna Koiviston keräämä aineisto nimikkorahastojen esitteitä varten
2. Asiamies Olavi Koivukankaan kirje tiedotusvälineille 13.8.1990
3. Anna Koiviston keräämä aineisto nimikkorahastojen esitteitä varten; Turun Sanomat 1.2.1997

Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston apurahojen jakautuminen eri aloille vuonna 2000

Lähde | Luettelo apurahansaajista vuonna 2000

Huomattavat lääketieteen tutkimukseen saadut testamenttilahjoitukset muuttivat 1990-luvulla apurahojen aloittaista jakautumaa. Selvästi suurimmaksi yksittäiseksi alaksi nousi lääketiede. Kuvion prosenttiosuudet kuvaavat rahamäärän jakautumista, eivät saajien lukumääriä. Lääketiede korostuu myös siksi, että sen piirissä keskimääräiset apurahat olivat suurempia kuin muilla aloilla.

Outi Sareila: Apurahalla jatkoa tutkijanuralle

Outi Sareila väitteli vuonna 2008 Tampereen yliopistossa farmakologian alalta tutkittuaan elimistön tuottaman typpioksidin osuutta tulehdussairauksissa. Väitöskirjan aihe johdatti hänet Turun yliopistoon, jossa hän toimii ruotsalais-suomalaisessa, professori Rikard Holmdahlin johtamassa nivelreuman syntyä selvittelevässä tutkimusryhmässä.

Tutkimus on solutason perustutkimusta, joka vasta luo perustaa uusille mahdollisuuksille itse taudin diagnostiikassa ja hoidossa. Kaukana horisontissa hämmöttää kuitenkin myös mahdollisuus, että osaksi tämänkin tutkimustyön tuloksena reuman puhkeaminen voitaisiin jopa kokonaan ehkäistä.

Tutkimustyötään varten Sareila sai vuonna 2009 Varsinais-Suomen Kulttuurirahastolta apurahan, joka mahdollistaa puolen vuoden kokoaikaisen työskentelyn. Apuraha on luonnollisesti vain osa ison tutkimushankkeen kokonaisrahoitusta, mutta yksittäistä tutkijaa apuraha auttaa jo melkoisen matkan eteen päin.

Kari Alifrosti haastatteli
Outi Sareilaa 28.11.2011

Kuva | Kari Alifrosti

Lääketieteen rahastoksiko?

SUURLAHJOITUSTEN jälkeen maakuntarahaston taloudelliset toimintamahdollisuudet olivat tuntuvasti kasvaneet. Sijoitusten tuotot mahdollistivat myönteisen päätöksen aiempaa useamman apurahahakemuksen kohdalla, ja samalla keskimääräisen apurahan kasvattamisen.

1990-luvun lama ja pankkikriisi tosin heilauttelivat pahasti ennen niin vakaina pidettyjen omaisuuksien arvoa, mikä teki varojen turvallisesta ja tuottavasta sijoittamisesta aiempaa vaikeampaa. Kaikki Suomen Kulttuurirahaston osarahastot yhdistettiin vuonna 1993 yhdeksi suureksi sijoitusrahastoksi, jonka hoitamisesta vastasivat alan ammattilaiset.¹

Kirjanpidollisesti toki sekä maakuntarahastot että niiden nimikkorahastot pidettiin yhä omina kokonaisuuksinaan. Nimikkorahastojen lahjoittajien tahdon noudattaminen oli yhä tärkeä periaate, joka melko tiukastikin ohjasi hoitokuntaa apurahapäätöksissä. Nimikkorahastoissa oli nimittäin 1990-luvun lopulla jo noin 94 % maakuntarahaston varoista.²

Maakuntarahaston perustamisaikana syntyneet nimikkorahastot olivat yritysten rahastoja, joiden käyttötarkoitus oli melko väljä. Nyt yrityksillä ei enää tuntunut olevan varoja vastikkeettomaan yleiskulttuurin tukemiseen, vaan suurimmat lahjoitukset tulivat yksityiskansalaisten testamenttaamista omaisuuksista. Tavallisesti jo iäkkäät testamenttaajat pohtivat kohteita omista elämäntilanteistaan, jolloin omat tai läheisten ihmisten sairaudet tulivat usein etsimättä mieleen.

Siksipä lääketieteiden tukemiseen kohdenneet varat lisääntyivät paljon nopeammin kuin muihin tarkoituksiin osoitetut tai hoitokunnan vapaasti käytettävät.³ Toki tukimahdollisuuksien lisääntyminen oli kaiken kaikkiaan iloinen asia, sillä eivät lääketieteelle suunnatut lahjoitukset suinkaan vähentäneet muiden alojen varoja. Siltikin kulttuurin pelto on laeva ja siinä on paljon sarkoja. Muiden alojen jääminen marginaaliin ei olisi ollut eduksi Kulttuurirahaston yleiskuvulle.

Varsinais-Suomen maakuntarahaston kehitys kulki rinnan keskusrahaston kanssa. Sekin oli kasvanut voimakkaasti ja siitä oli tullut eurooppalaisittainkin suuri tukisäätiö. Keskusrahasto alkoi 1990-luvulla entistä selkeämmin määritellä maakuntarahastojen tehtäviä ja kannustaa niitä tukemisen lisäksi myös omaan kulttuuritoimintaan. Keskusrahasto alkoi suunnata taloudellista tukea maakuntarahastoille sekä niiden omaan kulttuuritoimintaan että maakunnallisesti merkittäviin kulttuurihankkeisiin.⁴ Se asetti myös Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston hoitokunnan uusien haasteiden eteen.

Lähteet |

1. Hoitokunnan pöytäkirja 7.12.1992
2. Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston vuosikertomukset, tilinpäätösovat
3. Koivukangas-Salminen 2004; Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston vuosikertomukset 1993–2000
4. Suomen Kulttuurirahaston vuosikertomukset 2001–2005

Maanviljelijäsisarusten säästöt suurlahjoitukseksi

Mentyään toisiin naimisiin hankki Johan Viktor Aaltonen vuonna 1897 omistukseensa Kärrin vanhan ratsutilan Pertelin kirkonkylästä. Tila oli ajan mitapuussa keskikokoinen talonpoikaistila. Perheeseen syntyi nopeassa tahdissa yhdeksän lasta, joista kaksi kuoli jo pienenä.

Seitsemän sisarusta jäivät aikuistuttuaankin asumaan kotitalalleen, eikä heistä yksikään perustanut perhettä. Vuonna 1924 kolme sisaruksista lunasti isänsä kuoltua tilan nimiinsä, mutta koko naimaton sisarusparvi asui ja hoiti tilaa siitä eteenkin päin. Tilavissa rakennuksissa oli huoneita asuttavaksi, peltotöissä ja karjan hoidossa riitti tekemistä.

Aaltosen sisarusten tilanhoitoa ovat vanhat pertteliläiset kuvanneet huolelliseksi ja perinteissä pitäytyväksi. Aikaansa sisarukset kyllä seurasivat. Heidän on esimerkiksi mainittu hankkineen kotiinsa television ensimmäisenä Perttelissä. Pertteliläisessä yhteisössä Aaltoset olivat pidettyjä ja arvostettuja, eikä heidän katsottu eristäytyvän ympäristöstään, vaikka elivätkin enimmäkseen ”omassa rauhassaan”.

Säästäväisesti eläneille sisaruksille kertyi vuosikymmenten aikana sijoitettuja varoja. Maatila säilyi kokonaisuutena, ja keskeisen sijainnin ansiosta sen arvo nousi. Sisaruksista ensimmäisenä kuoli vanhin veli, Armas vuonna 1963 ja viimeisenä vuonna 1989

kolmanneksi nuorin Ranghild 80 vuoden ikäisenä. Koska yhdelläkään ei ollut rintaperillisiä, olivat sisarukset perineet toinen toisensa, kunnes koko omaisuus jäi Ranghildille.

Kun tila oli myyty Perttelin kunnalle, vietti Ranghild vanhuudenpäiviään rivitalohuoneistossa Perttelin kirkolla. Perillisiä vailla olevana hän tietysti mietti omaisuutensa kohtaloa. Koska monet sisaruksista olivat menehtyneet suhteellisen nuorina sydänsairautteen, testamenttasi Ranghild vuonna 1985 koko omaisuutensa Varsinais-Suomen Kulttuurirahastolle käytettäväksi sydän- ja verisuonitautien sekä syöpätaudin tutkimuksen edistämiseen.

Testamenttia toimeenpantaessa osoittautui Ranghildin omaisuus huomattavaksi, yli kolmeksi miljoonaksi markaksi. Varoilla perustettavan nimikkorahaston nimenä Ranghild Aaltonen oli esittänyt kaikkien sisarusten nimien luettelemista, mutta silloin nimestä olisi tullut kovin pitkä. Niinpä se tiivistettiin muotoon Perttelin Aaltosten rahasto.

Rahasto sopii esimerkitapaukseksi siinäkin mielessä, että myös moni muu Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston huomattava lahjoitus on syntynyt aivan tavallisissa ammateissa toimivien yksityisten ihmisten pitkäaikaisen säästämisen tuloksena.

Kärrin tilan kaksi asuinrakennusta 1960-luvun alkupuolella vuonna 1963 ilmestyneessä teoksessa Suuri maatilakirja I.

Maakunnallisesti merkittäviä kulttuurihankkeita

Teijon kirkko

Teijon vuonna 1829 rakennettu kirkko kuului osana vanhan ruukinkartanon ja uudempien tehdaslaitosten sekä laajan maaomaisuuden muodostamaan kokonaisuuteen, jonka merenkulkuneuvos Antti Wihuri osti vuonna 1956. Keväällä 1972 kirkossa vietettiin Karoliina Aarnio-Wihurin ristiäisiä, jota varten lämmitetyssä kirkossa syttyi vähää myöhemmin peltikamiinoiden savutorvien sytyttämä tulipalo. Se tuhosi kirkon puurakenteet.

Wihuri-Yhtymän varoin ja kauppaneuvos Rakel Wihurin tahdosta kirkon korjasi rakennusliike Uloke Helsingistä. Wihuri-Yhtymän jouduttua luopumaan Teijon toiminnoista kokonaisuus pilkkoutui useaan osaan ja 1990-luvun laman aikana kirkko hautausmaineen päätyi Meri-Teijo Oy:n konkurssipesän omaisuutena ongelmakiinteistöjen realisointia varten perustetulle omaisuudenhoidoyhtiö Arsenalille ja sen myyntilistoille. Kun Perniön seurakunta ei halunnut ottaa kirkkoa ylläpidettäväkseen, alkoi monenlainen pohdinta siitä, millaiseen tarkoitukseen olisi sopivaa myydä vihitty kirkko.

Teijon kyläyhdistysak-tiivien ansiosta perustettiin kirkkoyhdistys, joka vuonna 1999 sai kirkon jännittävässä pakkohuutokaupassa omakseen. Kirkko sai jäädä kirkoksi. Kirkkoyhdistys sai laajalti sekä henkistä että aineellista tukea, ja ahkeralla talkootoiminnalla kirkko ympäristöineen tuli kauniiseen kuntoon.

Joulukuussa 2006 myrskytuuli uitti kirkon kattorakenteista sisään vettä. Vesivahinkoa tutkittaessa paljastui, että 70-luvun korjauksessa käytetty moderni rakennustapa ja -materiaalit olivat soveltuneet huonosti kirkkorakennukseen. Kellotornin ja sen päällä olevan kattolaterniinin rakenteet olivat lahonneet, sisäkaton mineraalivillat olivat märät ja kipsilevyt

Kuva | Hannu Paunila

irvistelivät. Museoviraston korjaussuunnitelma asetti tavoitteeksi entisöinnin vanhempaan ja kestävämmäksi osoittautuneeseen rakennustapaan.

Teijon kirkkoyhdistys teki avustusanomuksen myös Varsinais-Suomen Kulttuurirahastolle. Rahastolla oli keväällä 2007 käytettävissään keskusrahastolta saatu 30 000 euron määräraha maakunnallisesti merkittäviin hankkeisiin. Hoitokunta arvioi Teijon kirkon kattorakenteiden uusimisen sellaiseksi ja ohjasi koko määrärahan tarkoitukseen. Se oli merkittävä osuus, sillä avustus kattoi suunnilleen kolmanneksen koko työn kustannuksista.

Kuninkaantien muusikot

Kuva | Juuso Riponiemi

Quo Vadis

Kuva | Turun Sanomien arkisto/Jonny Holmén

Barokkimusiikkiin erikoistunut Kuninkaantien muusikot kuoroineen esiintyi Loimaan Heimolinnassa vietetyssä vuosijuhlissa vuonna 2010. Kuninkaantien muusikot on yksi Varsinais-Suomen rahaston maakunnallisesti

merkittävän apurahan saajista, samoin kuin salolainen teatteri Quo Vadis, joka tarjoaa jurtassaan teatterielämyksiä monille eri kohderyhmille. Quo Vadis sai 30 000 euron apurahan vuonna 2009.

Uudistuva Kulttuurirahasto

Suhde keskusrahastoon jälleen puntarissa

KESKUSRAHASTON lisääntynyt ja monipuolistunut taloudellinen tuki maakuntarahastoille merkitsi myös keskusrahaston ohjauksen lisääntymistä. Sinänsä kyse ei ollut kovin suuresta asiasta, sillä eivät keskusrahaston ja maakuntarahastojen päämäärät suinkaan olleet vastakkaiset. Kyse oli siitä, kuinka tarkoin maakuntarahastojen olisi toiminnassaan noudatettava Helsingissä päätettyjä linjauksia. Maakuntarahastot oli aikanaan perustettu enimmäkseen maakuntien itsensä aloitteesta ja kulttuuritahdosta. Erityisen vahvasti sitä oli Varsinais-Suomen rahasto.

Keskusrahasto esitti vuonna 2004 merkittäviä muutoksia maakuntarahastojen ohjesääntöihin. Varsinais-Suomen rahaston hoitokunnassa nähtiin pyrkimys maakuntarahastojen itsenäisyyden kaventamiseen ja lähetettiin hoitokunnan varapuheenjohtaja Ari Valjakka ja asiamies Seija Jumppanen maakuntarahastojen edustajien kokoukseen Helsinkiin edustamaan rahaston tiettyjä muutoksia vastustavaa kantaa.¹ Vaikeita kysymyksiä olivat muun muassa asiamiehen nimitysoikeuden siirtäminen keskusrahastoon ja maakuntarahaston ohjesääntöjen muuttamisoikeus.

Lopulta keskusrahasto taipui siihen, että ohjesääntöjä voitiin muuttaa vain, mikäli maakuntarahaston hoitokunta yhtyy muutosehdotukseen. Asiamiehen nimitti keskusrahasto, mutta maakuntarahaston hoitokunta teki esityksen. Varsinais-Suomen rahasto ei esimerkiksi suostunut muuttamaan ohjesäännön sanamuotoa ”henkinen ja aineellinen kulttuuri” muotoon ”henkinen ja taloudellinen kulttuuri”, koska se katsoi itse sisällön tästä olennaisesti muuttuvan.

Varsinais-Suomen rahasto pyrki huolellisesti selvittämään taloudellisen kulttuurin käsitteen sisältöä, joka rahaston mielestä osoittautui epämääräiseksi ja moniselitteiseksi. On olemassa paljonkin aineellista kulttuuria, joka ei sisälly taloudellisen kulttuurin käsitteeseen. Erityisesti rahasto halusi vastustaa ajatusta, jossa sen tarkoitus jotenkin rajattaisiin suoraan palvelemaan talouselämää.²

Täten palattiin kysymykseen, joka oli ollut vaikea jo maakuntarahaston perustamisen yhteydessä. Rahastoa perustettaessa oli itsenäisyysajatus Varsinais-Suomessa ollut hyvin vahva. Maakuntarahaston käsitettiin tuolloin vain käytännön hallinnollisista ja verotuksellisista syistä olevan keskusrahaston alainen. Vuosikymmenten aikana oli tietysti jo vakiintunut käsitys siitä, että maakuntarahasto oli kiinteä osa Suomen Kulttuurirahastoa ja sen järjestelmää. Silti keskusjohtamisen ja paikallisen päätösvallan välinen suhde oli yhä ajankohtainen. Oliko maakuntarahasto itsenäinen maakunnallinen vaikuttaja vai keskusrahaston aluekonttori?

Lähteet |

1. Hoitokunta 30.3.2004
2. Hoitokunta 18.5.2004; Leena Kartio 4.11.2011

Soittimia maakuntaan

Kuva | Tommi Saalas

Suomen Kulttuurirahasto solmi vuonna 2005 Suomen konservatorioliiton kanssa sopimuksen soittimien hankkimisesta konservatorioiden käyttöön miljoonalla eurolla. Ajatuksena oli parantaa laatusoitimien saatavuuden alueellista tasa-arvoa. Soitinten hankinnan suunnittelivat maakunnalliset soitintoimikunnat ja soitinten lainauksesta vastaavat konservatoriot.

Varsinais-Suomen soitintoimikunnan jäsenet päätyivät Turun konservatorion esityksestä nostamaan esiin maakunnallisesti merkittäviä erityispiirteitä. Keskiajan tuomiokirkon kirkkolaulusta ja Juhana-herttuan hovista perinteensä ammentava musiikkihistoria yhdistyi virinneeseen barokkimusiikin harrastukseen. Turun konservatorioon hankittiinkin neljä barokkitrumpettia solistisoitinpulaa paikkaavien sellon, viulun, pedaaliharpuun ja kitaran rinnalle. Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston hoitokunnan nimeämät soitintoimikunnan jäsenet ovat Sauli Huhtala ja Marko Heikura.

Barokkitrumpetti eroaa nykyaikaisesta trumpetista siinä, että siinä ei ole venttiilistöä. Siksi sen soittotekniikka eroaa suuresti tavallisen trumpetin soittamisesta. Barokkimusiikki-innostus herätti luonnollisesti sekä ammattimusiikoissa että pidemmälle ehtineissä

opiskelijoissa halun edetä barokkisoitinten tekniikkaan. Hankitut neljä barokkitorvea ovat osaltaan antaneet vauhtia maakunnan vanhan musiikin harrastukselle.

Maakunnallisiksi soittimiksi hankitut viulu ja sello puolestaan ovat 1800-luvulla valmistettuja arvosoittimia, joissa on solistisia piirteitä. Sellaiset nostavat lahjakkaan soittajan uudelle tasolle. Pedaaliharpuun taas avartaa sitä kohtuuhintaisten soittimien puutteen muodostamaa pullonkaulaa, joka vaikeuttaa opiskelijoiden siirtymistä pedaalittomasta oppilasharpusta täysimittaisen pedaaliharpuun ohjelmistoon. Myös ammattitason konserttikitara tarjoaa opiskelijalle tai ammattilaiselle kosketuksen laadukkaaseen soittimeen.

Tiedot Marko Heikura

Ida-Vilhelmiina Laine soittaa Turun sellokilpailun finaalisissa maakunnallisiin soittimiin kuuluvaa selloa, jonka on valmistanut Charles Jacquot Pariisissa vuonna 1856.

Kuva | Turun Sanomien arkisto

»» Vuoden 2009 vuosijuhlaa vietettiin Turussa Akatemiatalossa teemaan lapset ja nuoret.

Tanssipedagogi Raija Lehmuusaari (eturivissä 2. vas.) sai Kulttuurirahaston Elias Lönnrot -mitalin elämäntyöstään tanssin harrastuksen edistäjänä. Lehmuusaaren balettikoululaiset esiintyivät vuosijuhlassa.
Kuva | Vesa Väärä

Yksi vuoden 2009 apurahan-saajista oli kitarataiteilija Patrik Kleemola.
Kuva | Vesa Väärä

Professori Kristiina Salmivalli kertoi juhlapuheessaan Kiva koulu -projektin tuloksista.
Kuva | Vesa Väärä

Apurahanjakajasta kulttuuritoimijaksi

KULTTUURIRAHASTON tavoitteista ja tarkoituksesta on keskusteltu sekä keskusrahaston että maakuntarahastojen piirissä jo vuosikymmenten ajan. Varsinais-Suomen rahastossa keskustelu yleensä päätyi hieman konservatiiviseen lopputulemaan. Apurahojen jakaminen tieteen ja taiteen harjoittajille oli rahaston toiminnan ydin.

Kyseessä ei niinkään ollut haluttomuus ryhtyä itse kulttuuritoimijaksi vaan rajalliset henkilöresurssit. Kaikki rahaston toimintaa pyörittävät henkilöt kun tekivät työtä oman toimensa ohella. Käytännön tekeminen maakuntarahastossa keskittyi paljolti asiamiehelle, jolle jo apurahojen jakoprosessi tiesi melkoista urakkaa. Syksyllä 2002 aloitti kesäyliopiston toimistotyöläinen Irina Nori avustavat sihteerintyöt tuntiveloituksella. Vuodesta 2007 alkaen on sihteerinä toiminut Tytti Sokura. Hänen kaudellaan sihteerit ovat muodostaneet asiamies ja hoitokunnan puheenjohtaja kanssa kolmen hengen keskeisimmän toimeenpanoryhmän rahastossa.¹

Taloudellisetkin resurssit olivat paljolti kiinni nimikkorahastoissa, joiden perustajien tahtoa hoitokunta tahtoi noudattaa. Se tietysti rajasi hoitokunnan harkintavapautta merkittävästi. Sitä paitsi, eihän apurahoja kulttuurin tekemisen mahdollistajana tietenkään tullut eikä tule väheksyä.

Apuraha on siinä mielessä passiivinen keino kulttuurivaikuttamiseen, että aloite on apurahan hakijalla. Suomen Kulttuurirahaston yleisen linjan mukaisesti Varsinais-Suomen rahastokin ryhtyi 2000-luvulla aktiivisemmin etsimään yhteistyökumppaneita, joiden avulla se voisi panna itse alulle kulttuurihankkeita ja tulla aktiivisemmaksi toimijaksi.

Lokakuussa 2002 rahasto järjesti yhdessä maakunnan taidetoimikunnan kanssa kutsuseminaarin otsikolla "Kasvuvoimaa kulttuurista". Kutsuseminaari oli suunnattu erityisesti kuntien päättäjille ja kulttuurialan edustajille. Seminaarin tavoitteena oli vaikuttaa maakunnan kulttuuri-ilmastoon siten, että käsitys kulttuurista ylimääräisenä rahanreikänä muuttuisi ja kulttuuri huomattaisiin yhdeksi tärkeäksi yhteiskunnan kasvutekijäksi.

Seminaari johdatti myös Varsinais-Suomen rahaston suositukseksi tulleen hanketoiminnan piiriin. Euroopan unionin rakennerahastoista oli tullut merkittävä julkisen rahoituksen kanavoija. Rakennerahastot toimivat erilaisten ohjelmien kautta, jotka taas jakaantuivat määräaikaisiksi hankkeiksi. Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston yhtenä kansallisena hankkeena laittoi Varsinais-Suomen taidetoimikunta yhdessä Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen kanssa alulle hankkeen "Kulttuuri maaseudun voimavarana (KULMA)". Jo koettu yhteistyö taidetoimikunnan kanssa teki luontevaksi maakuntarahaston osallistumisen hankkeeseen.

Vuosina 2003–2005 toteutetussa hankkeessa laadittiin kaikkiaan 15 alueellista kulttuuristrategiaa kuntien, kulttuurialan ammattilaisten ja harrastajien yhteistyöverkostoille. Strategiatyön käynnistysseminaari Paimiossa maaliskuussa 2004 oli luonteva

jatko Kasvuvoimaa kulttuurista -seminaarille. Strategioiden linjaukset ja ideoinnit toteutettiin alueellisissa kulttuuriverstaissa, ja hankkeen työntekijät työstivät ne valmiiksi strategioiksi. Kulttuurirahasto järjesti hankkeen päätöseminaarin huhtikuussa 2005 Salossa.

Hankkeen tuloksena syntyneet alueelliset strategiat koottiin laajaksi julkaisuksi, joka toimi hyvänä opaskirjana Varsinais-Suomen rahastolle sen valitessa kohteita omaan kulttuuritoimintaansa. Ensimmäisenä KULMA-hankkeesta alkunsa saaneena kohteena oli Merimaskun maamiesseurantalon kehittäminen yhteisölliseksi toimintakeskukseksi. Rahaston keväällä 2006 järjestämä Kulttuuri saariston voimavarana -seminaari oli suoraa jatkoa KULMA-hankkeen teemoille.²

Hankkeen synnyttämien kulttuuristrategioiden toteuttaminen jatkui maakunnan toisella laidalla. Siellä Somero, joka oli siirtynyt Hämeestä Varsinais-Suomeen vasta 1990-luvulla osoittautui jääneen maakuntarahaston eräänlaiseksi katvealueeksi. Kesäkuussa 2007 rahasto järjesti yhteistyössä somerolaisten yhdistysten kanssa ensimmäisen kulttuuripäivän ja tuki sen jälkeen Kiiruun puiston ja talon kehittämistä somerolaiseksi kulttuurin keskuksiksi. Seuraavana vuonna panostettiin KULMA-hankkeen jatkona Loimaan seudulla kuunnelmatuotantoon, jossa seudulta kerättyä tarina-aineistoa muokattiin kuunnelmatallenteiksi koulujen, kirjastojen ja museoiden käyttöön.³

Vaikka maakunnan eri osiin hajautuva hankekokonaisuus teetti paljon työtä, tuntui maakuntaan tutustuminen ja tekemiseen osallistuminen virkistävältä vaihtelutakin ehkä vähän paperisen apurahatyön rinnalla.⁴ Keskusrahastolta saadulla varsin pienellä oman kulttuuritoiminnan määrärahalta Varsinais-Suomen rahasto oli näin luomassa jatkuvuutta jo päättyneelle hankkeelle. Juuri tällaisen pitkäaikaisen vaikuttavuutensa ansiosta KULMA-hanke valittiin vuonna 2009 Euroopan unionin piirissä yhdeksi malliesimerkiksi onnistuneista kansallisista hankkeista.⁵

Lähteet |

1. Seija Jumppanen 15.11.2011; Hoitokunta 11.9.2002; Toimintakertomus 2006–2007
2. Kulttuurin kulmakivet – varsinaissuomalaisia kulttuuristrategioita, Tutu-julkaisuja 3/2005
3. Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston toimintakertomus 2006–2007
4. Seija Jumppanen 15.11.2011
5. Euroopan Unionin internet-sivu http://create2009.europa.eu/projects/participating_countries/suomi_finland.html 12.5.2011

»» Vuosijuhla Loimaan Heimolinnassa vuonna 2010

Biokemisti, professori Kauko Mäkinen aloitti ksytilolin tutkimisen Turussa 1970-luvun alussa yhdessä Arje Scheininin kanssa. Ensimmäiset ksytilolipurukumit tulivat markkinoille vuonna 1975. Vuonna 2010 Kauko Mäkinen sai Suomen Kulttuurirahastolta Elias Lönnrot -mitalin tunnustuksena elämäntyöstään.

Kuvassa talouspäälikkö Juhani Putkonen ojentaa mitalin vuosijuhlassa Loimaan Heimolinnassa 4.5.2010.

Kuva | Juuso Riponiemi

Linjan etsintää 2000-luvulla

KESKUSRAHASTON johtokunta asetti vuonna 2007 työryhmän pohtimaan Suomen Kulttuurirahaston päämääriä. Työryhmän laajassa väliraportissa luodattiin varsin syvältä yhteiskunnan muutosta ja sen vaikutusta kulttuurielämään. Yleisenä johtopäätöksenä oli elitismien ja populistien välisen kuilun kasvaminen. Viihdeteollisuuden tuottama kulttuuri ja pienten sisäpiirien taide erkanevat yhä kauemmaksi toisistaan.

Kulttuurin tuottaminen muuttuu myös suhteellisesti aikaisempaa kalliimmaksi, koska siinä ei työn tuottavuutta voi nostaa samoin keinoin kuin esimerkiksi teollisuudessa. Kulttuurin kohderyhmätkin eriytyvät aiempaa erilaisempiin ryhmiin muun muassa väestön ikääntymisen sekä maahanmuuton seurauksena. Toisaalta yhä suuremmat organisaatiot - kuten yliopistot - kilpailevat elinkeinoelämän taloudellisesta tuesta, toisaalta taas tukea jakavien säätiöiden lukumäärä ja varallisuus ovat suuresti lisääntyneet.

Tällaisissa hyvin ristivetoisissa johtopäätöksissä työryhmä etsi Suomen Kulttuurirahastolle toimintamuotoja, joissa rahasto välttäisi sekä myötäilijäksi liukumisen että ajautumisen pelkkien marginaalikulttuurien tukijaksi. Tulevaan toimintaan työryhmä suositti neljää painopistettä: kansallinen eheys ja yhteisvastuu, lasten ja nuorten kulttuuri, tieteen ja taiteen asema yhteiskunnassa sekä uhanalainen kulttuuripääoma.¹ Keskusrahaston piirissä tehdyt linjaukset on kiteytetty vuonna 2008 julkaistuu kirjaseen *Atteista tekoihin*.

Varsinais-Suomen rahasto käsitteli linjauksia omassa työryhmässään kesällä 2007. Täältä katsoen tieteen jättäminen vähälle huomiolle kummastutti, olivathan tieteellisen tutkimuksen apurahat olleet koko maakuntarahaston olemassaolon ajan sen keskeisin toimintamuoto. Vaikka Varsinais-Suomen rahasto oli varakkaimmasta päästä maakuntarahastoja, koettiin sen piirissä voimavarat riittämättömiksi omiin mittaviin kulttuuriprojekteihin. Niinpä täällä ei varauksetta kannatettu keskusrahaston linjauksia tältä osin.

Itse työryhmän esittämiä kulttuuripoliittisia painopisteitä Varsinais-Suomen rahaston hoitokunta piti oikein valittuina. Se kiinnitti huomiota varsinkin koulujen taidekasvatuksen heikkeneeseen ja korosti nuorten kulttuurista syrjäytymisen ehkäisemistä. Muutoinkin keskusrahaston työryhmän ajatukset kulttuurin asemasta saivat kannatusta, joskin sen esittämää huolta julkisen kulttuurikeskustelun elitistisyydestä pidettiin liiallisena.

Keskustelun yhteydessä hoitokunta nosti esiin kaksi oman maakunnan hanketta. Toinen koski taiteilijoiden ateljeetiloja, joista Turussa oli huutava puute. Ehdotuksena oli saada aikaan rahaston nimikkoateljee, joka olisi näkyvä tuki kuvataiteelle ja toisi rahastollekin kosolti myönteistä julkisuutta. Toinen oli kulttuuripääkaupunkivuoden toteuttaminen, johon toivottiin sekä keskusrahaston että muiden maakuntarahastojen osallistuvan.²

Perinteinen linjakysymys suomalaisuudesta on ollut ajan-kohtainen myös maakunnallisessa kulttuurirahastossa. Varsinais-

Suomen Kulttuurirahasto noudatti jo 1980-luvulta alkaen monia muita maakuntarahastoja avarampaa näkökantaa.³ Aikanaan niin kuuman kielikysymyksenkin Varsinais-Suomen rahasto jätti taakseen oikeastaan jo 1980-luvulla, kun Turunmaan saaristokuntien ruotsinkieliset oppilaitokset sisällytettiin Lounais-Suomen Sähkön stipendien jakoon. Saipa laulukuoro Florakörenkin 1990-luvulla avustuksen juhliinsa, eikä ruotsinkielisyys enää ole este apurahan saannille Varsinais-Suomen Kulttuurirahastolta, joskin käytännössä vauraat ruotsinkieliset tukisäätiöt hoitavat tahollaan omaa sarkaansa.⁴

Sen sijaan kansanvälistyminen on nostanut esiin uudenlaisia kysymyksiä. Missä määrin varsinaissuomalaisen tieteen ulkomailla tekemä tai kaukasiin maihin kohdistuva tutkimus on suomalaista kulttuuria? Tai minkälainen maahanmuuttajien kulttuuritoiminta nykyisin olisi tulkittava suomalaiskansalliseksi?

Tiukkoja rajoja ei Varsinais-Suomen Kulttuurirahastossa haluta vetää, mutta ohjenuorana on yhä maakunnallisuus. Tavoitteena on myös entistä tiiviimpi yhteistoiminta muiden kulttuurialan toimijoiden sekä rahaston sidosryhmien kanssa. Luodakseen tiedollisen siteen lahjoittajien ja apurahan saajien välille rahasto on teettänyt nimikkorahastoista esitteitä, jotka antavat lahjoittajatahoille kasvat. Rahasto on myös tiivistänyt kansakäymistä Suomen Kulttuurirahaston Kannatusyhdistyksen varsinaissuomalaisiin jäseniin.⁵

Lähteet |

1. Suomen Kulttuurirahaston kulttuuripoliittiset päämäärät ja oma kulttuuritoiminta. Johtokunnan asettaman työryhmän väliraportti 23.4.2007
2. Hoitokunta 11.9.2007, liite 2
3. Olavi Koivukangas 3.10.2011
4. Hoitokunta 11.5.1987 ja 23.11.1993
5. Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston strategia vuosiksi 2009–2013

Uusimpia kulttuuritoimia

SUOMEN Kulttuurirahasto käynnisti vuonna 2005 Maakunnalliset soittimet -hankkeen, jonka tarkoitus oli hankkia maakuntien konservatorioihin laatusoittimia. Varsinais-Suomen rahasto yhteistyössä Turun konservatorion kanssa valitsi maakunnalliseksi erityispiirteeksi barokkisoittimet. Hankkeen rahoituksella hankittiin neljä barokkitrumpettia sekä 1800-luvulta peräisin olevat viulu ja sello, lisäksi vielä harppu ja konserttikitara. Soittimet luovutettiin Turun konservatoriolle edelleen muusikoille lainattavaksi tammikuussa 2009.¹

Barokkisoitinten ja -musiikin harrastuksen viriäminen maakunnassa synnytti myös ensimmäisen pääkaupungin ulkopuolella toimivan ammattimuusikoista koostuvan barokkiorkesterin ja -kuoron, Kuninkaantien muusikot, jonka tukemisen Varsinais-Suomen kulttuurirahasto valitsi vuonna 2010 maakunnallisesti merkittäväksi hankkeekseen.²

Vuonna 2011 vastaavan 30 000 euron maakunnallisesti merkittävän kulttuurihankkeen apurahan sai Tuorlan planetaario. Turun yliopiston Tuorlassa sijaitsevaan observatorioon vuonna 2008 perustettu planetaario toimii pääosin tutkijoiden talkoovoimin. Sen tarkoituksena on erityisesti herättää kiinnostusta tähtitieteeseen ja maailmankaikkeuden tutkimiseen lapsissa päiväkotikäisistä alkaen. Apurahallaan rahasto halusi varmistaa, että planetaario voi jatkossakin tuottaa koululaisryhmille korkeatasoisia esityksiä.³

Turun kulttuuripääkaupunkivuoden 2011 lähestyessä rahastossa pohdittiin, miten yhden vuoden vaikutus saataisiin näkymään pysyvinä jälkinä. Yhdeksi suureksi kulttuuriperinnön vaalimistavoitteeksi täsmentyi Sämpalinnanmäellä sijaitsevan tuulimyllyn kunnostaminen yhdessä Turun kaupungin kanssa. Aikanaan Turun ympäristön mäillä natisi satakunta kookasta tuulimyllyä, joista kyseinen mylly on ainoa jäljellä oleva.⁴

Neuvottelut kaupungin kanssa olivat tulokselliset. Sämpalinnan mylly on kiistatta ainutlaatuinen, sillä se on koko Pohjan ainoa säilynyt hollantilaistyyppinen mylly. Alkuperäisessä miljöössään vuonna 1860 rakennettu mylly on liki 20-metrinen siipineen myös kaupunkikuvallisesti merkittävä. Suositun kesäteatterin kupeessa sijaitsevaa myllyä ovat ulkopuolelta ihailleet lukemattomat kävijät, ja rahaston päämääränä oli tehdä myllystä kulttuuritila.

Maakuntarahaston yllätykseksi myllyhankkeen siivet pyörittivätkin taaksepäin. Hanke nimittäin edellytti keskusrahaston myöntämää erillistä määrärahaa, mutta sitä hanke ei saanut. Muun muassa museoviraston vaatimukset entistämisen tasosta taas tekivät työstä niin kalliin, ettei myllyä olisi maakuntarahaston omin voimin saatu yleisötilaksi. Niinpä koko hanke kaatui.⁵

Varsinaiseksi kulttuuripääkaupunkivuoden hankkeeksi päättyi suunnitelma kulttuuripolun luomisesta koko maan varhaisen historian keskuspaikoille, Suomen sydämeen. Yhdessä Turun Yliopistosäätiön kanssa valmistui suunnitelma, jonka keskipis-

teenä oli Maaherran makasiini tuomiokirkon kupeessa. Samaan aikaan toisaalla oli valmisteilla vastaavia hankkeita, jotka Turku 2011 -säätiö yhdisti isoksi Kulttuurikuntoilun keskuspuisto -hankkeeksi.⁶

Näin syntyi II kuntoilupolku, joilla kaikilla on omat kulttuurisisältönsä.⁷ Varsinais-Suomen kulttuurirahaston ”Suomen sydän” -reitti ulottuu Maaherran makasiinilta aina Liedon Vanhalinnaan. Reitti vie kulkijansa aikamatkalle Aurajokilaaksoon. Polun viitoitus ja sen varteen koottu tieto sekä internetistä ladattavat ääniopastukset kolmella valinnaisella teemalla säilyvät yhteisenä kulttuuriomaisuutena myös kulttuuripääkaupunkivuoden mentyä.

Lähteet |

1. Marko Heikura
2. Turun Sanomat 5.5.2010
3. Toimintakertomukset 2007-2011
4. Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston strategia vuosiksi 2009-2013
5. Hankehakemus Suomen Kulttuurirahaston kannatusyhdistyksen johtokunnalle 11.3.2009; Riitta Pyykkö 13.10.2011
6. Vuosikertomus 2007-2008; Hoitokunta 17.8.2009
7. www.turku2011.fi/kulttuurikuntoilun-keskuspuisto 9.8.2011

Eeri Hyrkkö:

Maakunnallisuus ja lahjoittajien tahto ohjenuorana

Monien muiden maakunnallisten ja valtakunnallistenkin luottamustehtäviensä ohella Eeri Hyrkkö kuului Varsinais-Suomen maakuntaliiton hallitukseen vuodesta 1963 lähtien. Tuolloin Arvo Viljanti oli vielä vahva voimahahmo maakuntaliitossa. Kuntien väliset kiistat seutukaavaliiton edustuksessa uhkasivat hajottaa myös maakuntaliiton 1960-luvun lopulla, minkä lisäksi maakuntaliitto joutui 1970-luvun alussa hankalaan puheenjohtajakriisiin maaherra Esko Kulovaaran tultua erotetuksi. Sovinnollisena tunnettu Hyrkkö nostettiin tuolloin maakuntaliiton johtoon, jossa hän toimi aina vuoteen 1989 asti.

Vaikka maakuntaliitto oli Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston alkuunpanija, ei liitossa Hyrkkön muistikuvan mukaan hänen puheenjohtajakaudellaan paljoakaan käsitelty Kulttuurirahastoa, vaan liitto keskittyi maakunnan edunvalvontaan erilaisissa valtion rahoitusta vaativissa asioissa. Kulttuuritoimikuntakin maakuntaliitossa oli, mutta sen merkitys ei ollut kovin suuri. Maakuntaliiton valitsemat edustajat rahaston hoitokunnassa saivat liiton puolelta toimia hyvin itsenäisesti.

Hyrkkön jäädessä pois maakuntaliiton hallinnosta vuonna 1989 perusti liitto Eeri Hyrkkön nimikkorahaston Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston yhteyteen. Rahasto suunnattiin Varsinais-Suomen maaseudun aseman ja tulevaisuuden hyväksi tehtävään tutkimukseen ja tiedottamiseen. Hyrkkö ei ole halunnut puuttua nimikkorahaston toimintaan, mutta on

säännöllisesti osallistunut jakotilaisuuksiin. Apurahansaajien aikaansaannoksia olisi Hyrkkön mielestä kiintoisaa tarkastella, mutta vain pari maaseudun tutkijaa on tähän mennessä ottanut yhteyttä.

Ajan muuttuessa saattaa Hyrkkön mielestä myös olla tarpeellista muuttaa nimikkorahastojen käyttötarkoitusta. Muutoksista tulee neuvotella lahjoittajien kanssa, sillä kyllä he ymmärtävät perustellut muutostarpeet. Kulttuurirahasto ehdotti myös Eeri Hyrkkölle hänen nimikkorahastonsa rajausten väljentämistä. Hyrkkö itse toivoi aihepiiriin laajentamista maatalouteen ja elintarviketuotantoon yleensä, koska ruokakysymys on monin tavoin nousut jälleen hyvin ajankohtaiseksi. Peltoa poistuu koko ajan, vaikka valtava joukko ihmisiä näkee nälkää. Mahdollisuudet ruokkia maapallon lisääntyvä väestö ovat Hyrkkön mielestä heikot. Suomalaisen ruokatuotannon kehityssuuntaa viime vuosikymmeninä Hyrkkö ei pidä erityisen hyvänä, sillä tuotannon keskittyminen suuriin koneistettuihin ja automatoituihin yksiköihin lisää sää- ja muita riskejä.

Maakunnallinen Kulttuurirahasto on Hyrkkön mielestä tärkeä, koska se koituu oman maakunnan hyväksi. Muuttuvassa maailmassa ei muutoinkaan ole Hyrkkön mukaan lainkaan pahitteeksi oman maakuntahengen nostattaminen ja esiin tuominen.

Kari Alifrosti haastatteli Eeri Hyrkköä 8.9.2011

Kuvat | Rauno Mannila

Suomen sydän

Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston ja Turun Yliopistosäätiön toteuttama kulttuurikuntoreitti Suomen sydän on 11,5 kilometrin mittainen, joko kävellään tai polkupyörällä kuljettava polku Aurajoki-laakson kulttuurimaisemassa. Reitille on asetettu 12 opastaulua ja lisäksi reitin kulttuurisisältö aukeaa ääniopasteista, joita voi kulkiessaan kuunnella. Ääniopastus on tehty kolmesta valinnaisesta teemasta ja lisäksi koululaisia varten on tehty oma opastuksensa.

Reitti alkaa historiallisen Turun ytimestä ja kulkee suuren palon jälkeisessä kaupunkimiljöössä rautatiesillalle, jota myöten kulkija pujahtaa Aurajoen vastarannalle, aikanaan hurjamaaiseen paheiden pesään, Raunistulan esikaupunkiin. Koroisten piispanresidenssin muistomerkki vie jo maaseutumaisempaan miljööseen, kunnes Halistenkosken patorakennelmat tuovat teollisen yhteiskunnan jälleen näkökenttää kattamaan.

Betonin viereltä polku sukeltaa luontopolulle, mutta tässä tapauksessa luonto merkitsee esihistorian ihmisten asuinpiiriä. "Tois pual jokke" jyrisee valtatien liikenne ja kauppakeskuksen liikekyltit hohtavat värikkäinä, mutta joki rajaa urbaanin loitommas ja vanha viljelysmaisema monine kulttuurikasveineen pääsee oikeuksiinsa.

Pronssikauden hiidenkiukaat seuraavat mykkinä kulttuuripolun kulkijaa, jonka askel myötäilee nyt riippusillan notkahduksia jälleen yli Aurajoen. Hämäläisten härkätietä voi edetä reitin päätepiisteeseen, Liedon Vanhalinnan entiseen piispantilaan, joka nykyisin on Turun yliopiston omistama museokeskus. Kiivettyään ihailemaan linnavuoren huipulta avautuvaa jokilaaksomaisemaa, voi kulkija laittaa korvakuulokkeistaan kuulumaan opastuksen toisella teemalla ja lähteä paluumatkalle. Jos vain kulttuurikunto kestää.

Suomen sydän -kulttuurikuntoreitin syksyisellä Kanslerinkävelyllä v. 2011 Turun yliopiston kansleri Pekka Puska ja edellinen kansleri Eero Vuorio.

Viljavaa varsinaissuomalaisista kulttuurimaisemaa.

Reippailijoita kulttuurikuntoreitillä Kanslerinkävelyn aikaan.

Kulttuuripolku Suomen Sydän avattiin käyttöön sunnuntaina 22.5.2011. Nauhaa leikkaamassa Turun kaupunginhallituksen puheenjohtaja Minna Arve. Mukana kuvassa asiamies Paula Sjöblom ja Turun Yliopistosäätiön asiamies Pekka Kanervisto.

»» Vuosijuhla 2011 Turussa Sigyn-salissa

Kuvat | Jarno Tauvo

Apurahansaajia sekä asiamies
ja hoitokunnan puheenjohtaja

Varsinais-Suomen Kulttuurirahasto vietti 47. vuosijuhlaansa Turun Sigyn-salissa. Kulttuurirahaston ulospäin näkyvin toimintamuoto on yhä apurahojen myöntäminen vuosijuhlassa. Siellä kuullaan myös juhlaesitelmä, jaetaan tunnustuspalkinnot sekä nautitaan kulttuuriesityksistä, joita yleensä tarjotaan apurahoja saaneet taiteilijat.

Sigyn-sali on osa Turun konservatorion tiloja, jotka itsessään ovat kulttuuri-ilmio. Tilat kunnostettiin entisistä köysitehtaan ja telakan tiloista 1990-luvun puolivälissä, ja niiden toteutus keräsi kansainvälisiäkin palkintoja.

Refugium Musicum -kamariyhtye

Vuosijuhlassa Sigyn-salissa 10.5.2011 Varietee Kasataiteen ilma-akrobaatit ottivat juhlavieraat vastaan. Kulttuurirahaston sen vuoden painopisteeksi oli valittu esittävät taiteet ja Kasataide oli yksi apurahansaajista.

Mikael Agricola -mitalilla palkittu kirjastotoimenjohtaja Inkeri Näätsaari

Klovni Brita eli sirkustaiteilija Janna Haavisto odottaa esiintymisvuoroaan vuosijuhlassa Laitilan kaupungintalossa toukokuussa 2012.

Kuva | Studio Tarja Ky

Kohti tulevaa

APURAHJOJEN jakaminen tieteen ja taiteen harjoittajille on jatkossakin rahaston päätehtävä. Rahastossa tahdotaan löytää erityisesti kehittyviä, mutta muulta tulta katveeseen jääviä kulttuurin muotoja. Varsinais-Suomen rahastossa jakokäytäntöä on 2000-luvulla muutettu entistä avoimemmaksi ja selväpiirteisemmäksi. Osittain tähän on ohjannut myös hakemuskäytännön kasvu.

Sähköisellä hakujärjestelmällä, selkeällä vuosikellojärjestelmällä ja asiantuntijoiden määräaikaaisuudella tavoitellaan luotettavuutta, joka ehkäisee mahdolliset epäilyt takaovelta myönnettyistä apurahoista. Vaikka säätiöiden kirjo on edelleen monipuolistunut, maakuntarahasto täyttää edelleen myös perustoiminnallaan, apurahojen jakamisella tärkeää tehtävänsä Varsinais-Suomen parhaaksi.¹

Suomen Kulttuurirahastojen maakuntarahastoista Varsinais-Suomen rahasto kuuluu suurten joukkoon. Sen yli 15 miljoonan euron pääomasta valtaosa jakautuu 31 nimikkorahastoon, joiden ohjesäännöissä toteutuu lahjoittajien tahto. Viime vuosina rahasto on käsitellyt vuosittain yli 800 apurahahakemusta, joista noin 100 on johtanut apurahan myöntämiseen.²

Suuntaus kohti entistä suurempia yksittäisiä apurahoja jatkuu. Ne mahdollistavat pidemmät yhtäjaksoiset ja sitä kautta tuloksellisemmat työskentelyjaksot sekä taiteiden että tieteiden äärellä. Rahaston oman kulttuuritoiminnan ajatusmallina on kumppanuus. Yhteistoiminnalla rahasto voi auttaa alkuun maakunnan kulttuuria pysyvästi rikastuttavia kohteita.

Varsinais-Suomen Kulttuurirahasto syntyi maakunnan asukkaiden kulttuurirahastosta, joka konkretisoitui lahjoituksina. Myös tulevaisuudessa lahjoitukset ovat tärkeä edellytys rahaston kasvulle ja kehitykselle. Pian puolen vuosisadan ajan rahasto on toteuttanut Suomen Kulttuurirahaston valtakunnallisia yleisvoittoja maakunnan omien päämäärien kautta. Koko maakunnallisen kulttuuritoiminnan valtaisa kaleidoskooppia se ei tietystikään voi tuellaan valaista, mutta moni kaunis kuvio täydentyy jatkossakin kulttuurirahaston säteillä.

Lähteet |

1. Olavi Koivukangas 3.10.2011; Seija Jumppanen 15.11.2011; Leena Kartio 4.11.2011; Riitta Pyykkö 13.10.2011
2. Varsinais-Suomen kulttuurirahaston vuosikertomukset 2008–2010

»» Vuoden 2012 vuosijuhlaa vietettiin Laitilan kaupungintalossa

Varsinais-Suomen Kulttuurirahaston nimikkorahastot vuonna 2011

Nimikkorahastoista apurahan saaneille luovutetaan nykyisin myös kyseisen nimikkorahaston esite, josta selviävät lahjoittajan elämänvaiheet sekä lahjoituksen tausta ja tarkoitus. Apuraha ei siten ole kasvotonta pääomaa, vaan mesenaatti saa ihmisen tai yrityksen hahmon.

Paula ja Esa Ahon rahasto

Edistää lääketutkimusta ja teatteritaidetta.

Laina ja Aarne Alitalon rahasto

Tukee aikuisten nivelreuman ja verenkiertoelinten sairauksien tutkimusta.

Erik Aschan-Rauthovin rahasto

Tukee Naantalın seudun taidetta ja kulttuurielämää.

Terttu Encellin rahasto

Edistää lääketieteellistä ja farmasian tutkimusta.

Mandi Eskolan rahasto

Tukee laitilalaisten nuorten lukio-opintoja.

Hilkka ja Helvi Heinosen rahasto

Tukee syöpä- ja sydäntautien tutkimusta.

Huhtamäki Oyj:n rahasto

Yleinen.

Eeri Hyrkön rahasto

Tukee Varsinais-Suomen maaseudun, maatalouden tai elintarviketeollisuuden tutkimusta sekä kulttuuritoimintaa.

Astrid Joutsenon rahasto

Tukee hakemuksetta opinnoissaan hyvin eteneviä musiikinopiskelijoita.

Veikko Kallion rahasto

Tukee sydänsairauksien, erityisesti sydäntuntoutuksen alaan kuuluvaa tutkimusta.

Viivi ja Niilo Kallion rahasto

Tukee Salon seudun tutkimusta ja museotoimintaa.

Annikki ja Kalevi Koposen rahasto

Edistää vuorovuosin taiteita, lähinnä kuvataiteita, ja tekniikkaa.

Kerttu ja Arvo Korsimon rahasto

Tukee maaseudulta kotoisin olevia varsinais-suomalaisia opiskelijoita.

Lastenrahasto

Tukee Varsinais-Suomen alueella lastentautien sekä yleensä lasta ja nuorta koskevaa tutkimustoimintaa.

Loimaan Seudun Yritysrahasto

Edistää Loimaan seudulta kotoisin olevien tai siellä asuvien opiskelijoiden tekniikan, tietotekniikan, liiketalouden tai viestinnän opintoja. Edistää myös Loimaan seudun talouselämää palvelevaa tutkimustoimintaa.

Aili ja Signe Luotosen rahasto

Edistää lääketieteellistä, erityisesti neurologian alan, tutkimusta. Polyneuropatian tutkimuksella on etusija. Vuodesta 2030 alkaen tukee lääketieteellistä tutkimusta yleensä ja vuodesta 2050 alkaen tiedettä ja taidetta.

Länsivoima Oyj:n rahasto

Tukee Varsinais-Suomen alueella asuvien matemaattisesti, luonontieteellisesti tai teknisesti lahjakkaiden opintoja.

Evi Lönnforsin rahasto

Yleinen.

Eero Mustakallion rahasto

Tukee bakteerioppiin ja serologiaan liittyvää tutkimustyötä Turun yliopistossa.

Perttelin Aaltosten rahasto

Edistää ja tukee lääketieteen, erityisesti sydän- ja verisuonitautien sekä syövän tutkimusta.

Rakennustoimisto Ruolan rahasto

Tukee Varsinais-Suomen alueella rakennustaiteen ja -tekniikan kehittämistä sekä asuntotuotantoon liittyvää sosiaalista tutkimusta.

A. A. Sakreliuksen rahasto

Yleinen.

Martti Salmen rahasto

Edistää maaperägeologian tutkimusta ja opintoja Turun yliopistossa.

Salon Seudun Sanomien rahasto

Tukee Salon Seudun Sanomien levikkialueelta kotoisin olevien nuorten opintoja ja tutkimustyötä.

Salora Oy:n rahasto

Yleinen.

Urho Snellmanin rahasto

Edistää säveltaiteita tukemalla opinnoissaan pitkälle ehtineitä soitin- tai laulumusiikin opiskelijoita.

Turun Sanomien rahasto

Tukee sanomalehdistön ja graafisen alan tutkimustyötä sekä Varsinais-Suomessa näillä aloilla toimivien jatko-opintoja ja kurssitoimintaa.

Hertta ja Veikko Valtosen rahasto

Edistää sydän- ja verisuonitautien tutkimusta.

Lyyli ja Kalle Vihannon rahasto

Tukee Loimaan talousalueella tapahtuvaa tai siihen kohdistuvaa tutkimusta ja taiteellista työtä.

Sauli Viikarin rahasto

Tukee Varsinais-Suomen alueella sydän- ja verisuonisairauksien tutkimus- ja hoitotoimintaa.

Yrjö Väisälän rahasto

Tukee tutkimustyötä lähinnä niillä tähtitieteen ja fysiikan aloilla, joiden kehitykseen akateemikko Yrjö Väisälä on uraauurtavasti vaikuttanut.

Lisäksi Varsinais-Suomen rahasto päättää keskusrahastoon sijoitetun Aarne ja Anna-Liisa Laitakarin rahaston apurahojen jakamisesta. Se edistää geologian ja mineralogian tutkimusta Turun yliopistossa.

Hoitokunnan puheenjohtajat

Maaherra Esko Kulovaara 1964–71
Kuva | Varsinais-Suomen Kulttuurirahasto

Professori Osmo Järvi 1972–73
Kuva | Turun Sanomien arkisto

Maaherra Sylvi Siltanen 1974–79
Kuva | Turun Sanomien arkisto

Maaherra Paavo Aitio 1980–88
Kuva | Turun Sanomien arkisto

Konsuli Mikko Ketonen 1989–94
Kuva | Turun Sanomien arkisto

Professori Arne Rousi 1995–2002
Kuva | Varsinais-Suomen Kulttuurirahasto

Professori Leena Kartio 2003–07
Kuva | Varsinais-Suomen Kulttuurirahasto

Professori Riitta Pyykkö 2007–
Kuva | Suomen Kulttuurirahasto

Asiamiehet

DI Paavo Koponen 1964–69
Varatuomari Paavo Mäkinen 1969–70
FL Jukka Eenilä 1970–74
FM Paavo Salonen 1975–86
FT Olavi Koivukangas 1986–98
FL Seija Jumppanen 1998–2007
FT Paula Sjöblom 2008–

Sihteerit

Irina Nori 2002–2004
Hanna Nieminen 2004–2005
Kristiina Töyry 2005–2007
Tytti Sokura 2007–

Hoitokunta

Kunnallisneuvos Kaarlo Aitamäki 1964–73
Agronomi Reino Halkilahti 1964–79
Professori Osmo Järvi 1964–76
Toimitusjohtaja Irja Ketonen 1964–75
Pankinjohtaja Voitto Kunnas 1964–77
Maaherra Esko Kulovaara 1964–73
Lehtori Edvin Luotonen 1964–71
Rehtori Olavi Lähteenmäki 1964–77
Maatalousteknikko Toivo Murto 1964–76
Pankinjohtaja Eero Numerla 1964–75
Päätoimittaja Rafael Paasio 1964–75
Professori L. A. Puntila 1964–68
Toimitusjohtaja Raino Raade 1964–70
Hovioikeudenneuvos Olavi Santalahti 1964–76
Varatoimitusjohtaja Veikko Valavaara 1964–75
Varatuomari Asko Tarkka 1969–76
Pääjohtaja Antti Kataja 1971–79
Lehtori Kustaa Ala-Kaila 1972–77
Maaherra Sylvi Siltanen 1974–79
Piiris sihteeri Paul Rantanen 1974–76
Suunnittelujohtaja Keijo Ketonen 1976–85
Apulaiskaupunginjohtaja Johannes Koikkalainen 1976–85
Kaupunginsihteeri Paavo Mäkinen 1976–85
Konsuli Jarmo Nuotio 1976–84

Taiteilija Esa Alin 1977–78
Toiminnanjohtaja Matti Ilmanen 1977–85
Agronomi Urho Jumppanen 1977–84
Toimitusjohtaja Pekka Ström 1977–85
Professori Sauli Viikari 1977–85
Terveystenhoitaja Pirkko Honkinen 1978–86
Toimitusjohtaja Kaarlo A. Korvenoja 1978–86
Maalari Matti Salonen 1978–80
Toimitusjohtaja Atte Varjo 1978–86
Maaherra Paavo Aitio 1980–88
Pääjohtaja Mauri Karvetti 1980–85
Toimitusjohtaja Juhani Linnoinen 1980–86
Koulutoimenjohtaja Jukka Tamminen 1981
Taiteilija Raimo Aarras 1985–94
Toiminnanjohtaja Timo Arjas 1985–95
Dosentti Aarre Auranen 1985–94
FM Eila Karanko 1985–94
Konsuli Mikko Ketonen 1985–94
Varatuomari Risto Nikkilä 1985–94
Johtaja Jorma Riihimäki 1985–94
FM Paavo Salonen 1986–94
Maanviljelijä Eino Virtanen 1986–88
DI Esa Rousu 1987–88
Rehtori Pentti Päivänsalo 1987–95

Hoitokunta jatkuu

Pankinjohtaja Sauli Viemerö 1987–95
Päätoimittaja Erkki Sirkkiä 1988–95
Kansanedustaja Heli Astala 1989–97
Apulaisprofessori Pentti Kosonen 1989–97
Piirisihteeri Reino Lemmetyinen 1989–98
Rehtori Matti Lassila 1989–95
Toimitusjohtaja Tuomo Lähdesmäki 1995–98
Lehtori Matti Kallio–Soukainen 1995–2002
Lehtori Marja Lusenius 1995–2002
Professori Arne Rousi 1995–2002
Päätoimittaja Ari Valjakka 1995–2004
Apulaisprofessori Ilkka Välimäki 1995–2004
Taidegraafikko Juhani Vikainen 1996–2001
Musiikinopettaja Helinä Rinne 1996–2004
FT Olavi Koivukangas 1998–2006
KTM Markku Kaurila 1999–2007
Toiminnanjohtaja Leena Koikkalainen 1999–2001
FT Hilikka Yli-Jokipii 1999–2007
Kansleri Leena Kartio 2002–07

Kouluneuvos Voitto Ranne 2002–10
Erikoissuunnittelija Eira Saari-Lahoniitty 2003–10
Museonjohtaja Maija Koskinen 2003–06
Teatterinjohtaja Jukka Tyrväinen 2003–06
Varatoimitusjohtaja Timo Ketonen 2004–07
FM Riitta Monto 2007–10
Musiikinopettaja Marko Heikura 2004–
Professori Jorma Toppari 2005–
Talouspäällikkö Juhani Putkonen 2006–10
Professori Riitta Pyykkö 2006–
Kulttuurisihteeri Jukka Vehmas 2006–
Professori Eva-Mari Aro 2007–
Rehtori Mirja Rautavuori-Lehtinen 2007–
Professori Jarmo Tuomisto 2007–
Koulutuspäällikkö Taina Erävaara 2010–
Pääkirjoitustoimittaja Juhani Heimonen 2010–
Toimitusjohtaja Paula Palmroth 2010–
Asiamies Kristiina Rintala 2010–

